

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
« 14 » 09 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Галузь знань 0303. Журналістика та інформація
Напрямок підготовки 6.030303 Видавнича справа та редагування
(освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр")
за вимогами кредитно-модульної системи

Київ 2014

*Одним зроків
навермау
О.Б. Жильцов*

Робоча програма «Українська мова у професійному спілкуванні» для студентів за напрямом підготовки 6.030303 *Видавнича справа та редагування*, галузі знань 0303 *Журналістика та інформація*, 2013 року, 120 с.

Розробники: **Русаченко Наталя Павлівна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.

Схвалено на засіданні кафедри української мови, протокол № 1 від «03» вересня 2014 р.

Завідувач кафедри

С.О. Караман

Схвалено Вченою радою Гуманітарного інституту.

Протокол від «22» листопада 2013 року № 2

Вчений секретар (Ф.Л.Видайчук)

© КУБГ, 2013 рік
© Русаченко, 2013 рік

Зміст

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичне планування навчальної дисципліни	7
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I.</i> Вступ до вивчення навчальної дисципліни	12
<i>Змістовий модуль II.</i> Орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови	13
<i>Змістовий модуль III.</i> Фонетичні норми сучасної української літературної мови	14
<i>Змістовий модуль IV.</i> Лексичні норми сучасної української літературної мови	15
<i>Змістовий модуль V.</i> Морфологічні норми сучасної української літературної мови (іменні частини мови)	17
<i>Змістовий модуль VI.</i> Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)	20
<i>Змістовий модуль VII.</i> Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)	20
<i>Змістовий модуль VIII.</i> Словотвір сучасної української літературної мови	22
<i>Змістовий модуль IX.</i> Синтаксична система сучасної української літературної мови. Словосполучення. Просте речення	22
<i>Змістовий модуль X.</i> Синтаксична система сучасної української літературної мови. Складне речення	24
IV. Плани семінарських та практичних занять	26
V. Завдання для самостійної роботи	63
VI. Карта самостійної роботи студента	83
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	89
VIII Система поточного та підсумкового контролю	93
IX. Методи навчання	97
X. Методичне забезпечення курсу	98
XI. Питання до курсу	98
XII. Рекомендована література	107
XIII Навчально-методичні картки дисципліни	

Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Українська мова у професійному спілкуванні» є нормативною фаховою дисципліною, яка викладається для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.030303 «Видавнича справа і редагування».

Робоча навчальна програма є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою української мови на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для названої спеціальності.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання.

До майбутніх фахівців ставляться високі вимоги, які полягають не лише в досконалому знанні фаху, а й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею у всіх сферах і особливо у професійній та офіційно-діловій.

Матеріал курсу передбачає поетапне вивчення спершу фонології, потім лексикології, граматики (словотвору, словозміни, синтаксису) і, нарешті, основ стилістики. Специфіка навчальної дисципліни полягає в тому, що одночасно із засвоєнням нового матеріалу активізується матеріал, попередньо вивчений у курсі сучасної української мови. Проте на відміну від шкільного курсу, у вузівському курсі більшу увагу зосереджено на загальнотеоретичних питаннях української мови.

Мета курсу - опрацювати найважливіші теоретичні положення і практично закріпити базовий матеріал із фонетики, лексики і фразеології, морфології, синтаксису та стилістики, збагатити словник термінологічною, фаховою лексикою, прищепити чуття естетики мовлення.

Основні завдання навчальної дисципліни зводяться до:

- усвідомлення значення рідної мови не лише як засобу спілкування, а й як найважливішого джерела формування інтелекту і духовно-емоційної сфери особистості;
- засвоєння і систематизації теоретичного матеріалу з української орфографії та граматики, який сприятиме, зокрема, глибшому усвідомленню мовних норм;
- удосконалення володіння нормами української пунктуації;
- дотримання вимог культури усного й писемного мовлення та ін.

Після вивчення курсу студенти **повинні знати:**

- особливості стилів та жанрів сучасної української літературної мови;
- поняття "літературна мова", "мовна норма", функції мови;

- основні умови ефективного мовленнєвого спілкування, композицію публічного виступу;
- системно викладені теоретичні положення фонетики, лексики, фразеології, граматики сучасної української літературної мови;
- основні відомості про походження української мови;
- типологічні ознаки української мови на фонетичному та граматичному рівнях;
- орфоепічні, орфографічні, фонетичні, лексико-семантичні, граматичні, та стилістичні норми української мови;
- синтаксичні аспекти професійного мовлення, основні форми викладу матеріалу, структуру речень і словосполучень, особливості узгодження підмета з присудком.

Студенти повинні вміти:

- вільно оперувати основною лінгвістичною термінологією;
- застосовувати набуті теоретичні знання під час аналізу конкретного мовного матеріалу;
- грамотно писати українською мовою із дотриманням сучасних правописних норм;
- володіти нормами української пунктуації;
- пояснювати орфограми та пунктограми;
- аналізувати фонетичну систему, граматичну будову і словниковий склад української мови;
- здійснювати характеристику граматичних категорій та форм української мови;
- аналізувати засоби вираження граматичних значень;
- проводити різні види мовного аналізу (фонетичний, лексичний, морфологічний, морфемний, словотвірний, та синтаксичний);
- характеризувати морфемну структуру слів;
- здійснювати словотворчий аналіз;
- творчо розв'язувати поставлені лінгвістичні проблеми, використовуючи дані сучасного мовознавства і результати власних спостережень над мовою;
- працювати з різними типами словників;
- володіти практичними навичками бездоганно правильного спілкування у різних сферах суспільної діяльності.

**Структура програми навчальної дисципліни
I. Опис предмета навчальної діяльності**

Предметом вивчення даної дисципліни є структура української мови на сучасному етапі її функціонування.

Курс:	Напря́м, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 10</p> <p>Змістові модулі: 8</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>360 годин</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 години</i></p>	<p>Галузь знань 0303 Журналістика та інформація</p> <p>Шифр та назва напрямку: 6.030303 Видавнича справа та редагування</p> <p>ОКР – «бакалавр»</p>	<p>Нормативна Рік підготовки: 1, 2 Семестр: 1, 2, 3, 4 Аудиторні заняття: 144 години, з них (теоретична підготовка): Лекції: 26 (8 годин – 1 семестр; 6 годин – 2 семестр; 6 годин – 3 семестр; 6 годин – 4 семестр) Практичні заняття: 100 годин (34 години – 1 семестр; 22 години – 2 семестр; 22 години – 3 семестр; 22 години – 4 семестр) Індивідуальна робота: 18 годин (6 годин – 1 семестр; 4 години – 2 семестр; 4 години – 3 семестр; 4 години – 4 семестр) Самостійна робота: 162 години (54 години – 1 семестр; 36 годин – 2 семестр; 36 годин – 3 семестр; 72 години – 4 семестр) Модульний контроль: 18 годин (6 годин – 1 семестр; 4 години – 2 семестр; 4 години – 3 семестр; 4 години – 4 семестр) Вид контролю: заліки – 1, 2, 3, 4 семестри</p>

II. Тематичне планування навчальної дисципліни

Назви теоретичних розділів	Кількість відведених годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Підсумковий контроль
1 СЕМЕСТР					
Змістовий модуль I. Вступ до вивчення навчальної дисципліни					
Тема 1. Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови	1		6	6	
Тема 2. Літературна мова. Поняття <i>норма</i>	1		2		
Тема 3. Стилїстична диференція української мови	2	2	6		
Змістовий модуль II. Орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови					
Тема 4. Поняття про орфоепію. Основні риси української літературної вимови	1	4	4		2
Тема 5. Графіка та орфографія української мови	1	10	10		
Змістовий модуль III. Фонетичні норми сучасної української літературної мови					
Тема 6. Фонетична система української мови	2	4	6		2
Тема 7. Чергування голосних і приголосних звуків в українській мові		2	6		
Тема 8. Склад і складоподіл в українській мові		1	4		

Тема 9. Суперсегментні одиниці в українській мові		1	4		
Змістовий модуль IV. Лексичні норми сучасної української літературної мови					
Тема 10. Лексико- семантичні категорії в українській мові		2	6		2
Тема 11. Лексика української мови за походженням		4	6		
Тема 12. Лексика української мови з погляду сфер вживання		2	6		
Тема 13. Фразеологія сучасної української літературної мови		2	6		
Усього годин: 108	8	34	72	6	6
2 СЕМЕСТР Змістовий модуль V. Морфологічні норми сучасної української літературної мови (іменні частини мови)					
Тема 14. Граматика української мови	3			4	2
Тема 15. Частини мови і принципи їх класифікації	3		4		
Тема 16. Граматичні категорії іменника		2	6		
Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові		4	6		
Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові		2	4		
Тема 19. Особливості відмінювання прикметників в українській мові		1	4		

Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові		2	4		
Тема 21. Особливості відмінювання займенників в українській мові		1	4		
Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові		2	4		
Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові		4	4		
Змістовий модуль VI. Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)					
Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові		1	2		2
Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові		1	4		
Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові		1	4		
Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові		1	4		
Усього годин: 72	6	22	54	4	4
3 СЕМЕСТР					
Змістовий модуль VII. Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)					
Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові	2	2	2	2	2
Тема 29. Дієслівні категорії		6	6		
Тема 30. Дієприкметник та дієприслівник у сучасній українській		4	6		

літературній мові					
Тема 31. Прислівник у сучасній українській літературній мові		2	4		
Змістовий модуль VIII. Словотвір сучасної української літературної мови					
Тема 32. Основні поняття словотвору	2	2	6	2	2
Тема 33. Способи словотворення в українській мові	2	4	6		
Тема 34. Словотвірення іменників, прикметників та дієслів		2	6		
Усього годин: 72	6	22	36	4	4
4 СЕМЕСТР					
Змістовий модуль IX. Синтаксична система сучасної української літературної мови. Словосполучення. Просте речення					
Тема 35. Поняття про синтаксис. Речення і словосполучення	2		2	4	2
Тема 36. Різновиди словосполучень		2	2		
Тема 37. Головні і другорядні члени речення		2	2		
Тема 38. Просте речення		1	2		
Тема 39. Односкладні речення, їх типи		2	2		
Тема 40. Ускладнені речення. Речення із звертаннями		1	2		
Тема 41. Речення з однорідними членами		2	2		
Тема 42. Речення зі вставними та вставленими конструкціями		2	4		
Тема 43. Речення з відокремленими членами		2	4		

**Змістовий модуль X. Синтаксична система
сучасної української літературної мови. Складне речення**

Тема 44. Складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного	2		2		2
Тема 45. Складносурядні речення		2	2		
Тема 46. Складнопідрядні речення		2	2		
Тема 47. Безсполучникові складні речення		2	2		
Тема 48. Багатокомпонентні складні речення	2	2	4		
Тема 49. Конструкції з чужим мовленням. Пряма і непряма мова			2		
Усього годин: 108	6	22	36	4	4
Усього годин на навчальний курс: 360	26	100	198	18	18

III. Програма

Змістовий модуль 1.

Вступ до вивчення навчальної дисципліни

Тема 1. Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови

Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови: початок становлення (VI ст. н.е.); сформування фонетичної системи (XII – перша половина XIII ст.); розвиток фонетичної і граматичної систем (до середини XVI ст.). Літературно-писемна двомовність XIV – XV ст.: слов'яноруська мова, староукраїнська («проста мова»); параметри структурно-типологічної і жанрово-стилістичної диференціації. Національна літературна мова: нова (XIX – початок XX ст.), сучасна (XX ст.). Літературна мова і сучасні говори; середньонадніпрянська діалектна база (зокрема, в галузі фонетики і морфології).

Історичні зв'язки української літературної мови з іншими слов'янськими літературними мовами (білоруською, російською, польською). Роль білоруської, російської і польської мов у розвитку української літературної мови. Вплив старослов'янської мови на розвиток української літературної мови (загальний огляд).

Тема 2. Літературна мова і сучасні говори

Поняття літературної мови. Основні ознаки літературної мови. Тлумачення змісту понять *мова загальнонародна, мова літературна, мова державна, державний статус мови*. Закон про мови. Поняття мови в Конституції України.

Мовна норма. Типи мовних норм. Кодифікація.

Літературна мова і сучасні говори. Особливості північних, південно-західних та південно-східних діалектів української мови. Середньонадніпрянська діалектна база української мови (зокрема, в галузі фонетики і морфології). Взаємодія літературної мови та діалектів.

Тема 3. Стилістична диференціація української мови

Офіційно-діловий стиль як різновид мови. Сфера використання офіційно-ділового стилю, призначення, основні ознаки. Підстилі офіційно-ділового стилю. Основні мовні засоби.

Художній стиль як різновид мови. Сфера використання художнього стилю, призначення, основні ознаки. Підстилі художнього стилю за родами і жанрами літератури. Мовленнєво-образна системність художнього стилю і мовні засоби її творення.

Публіцистичний стиль як різновид мови. Сфера використання публіцистичного стилю, призначення, основні ознаки. Підстилі публіцистичного

стилю Мовленнева системність публіцистичного стилю і мовні засоби її творення.

Науковий стиль як різновид мови. Сфера використання наукового стилю, призначення, основні ознаки. Мовленнева системність наукового стилю і мовні засоби її творення.

Розмовний стиль як різновид мови. Його сфера використання, основне призначення, ознаки, мовні засоби. Мовленнева системність розмовно-побутового стилю і мовні засоби її творення.

Взаємозв'язок і взаємодія стилів. Зумовлене використання елементів одного стилю в текстах іншого.

Змістовий модуль II.

Орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови

Тема 4. Поняття про орфоепію. Основні риси української літературної вимови

Українська орфоепія як розділ мовознавчої науки, що визначає систему загальноприйнятих правил української літературної мови.

Значення орфоепічних норм. Норми української літературної вимови. Основні риси українського вокалізму. Основні риси українського консонантизму.

Норми щодо наголошування слів. Орфоепічні словники.

Причини відхилень від орфоепічних норм. Необхідність боротьби з порушеннями орфоепічних норм української літературної мови і забезпечення високої культури мовлення.

Тема 5. Графіка та орфографія української мови

Графіка української мови. Короткі відомості з історії української графіки.

Український алфавіт. Співвідношення між буквами українського алфавіту й фонемами української літературної мови. Букви для позначення голосних і приголосних фонем. Звукове значення букв я, ю, є, ї, дж, дз, щ та подвоєння букв.

Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Принципи української орфографії (фонетичний, морфологічний, історичний та семантико-диференційний). Роль і місце кожного з них в українській орфографії. Орфографічні словники.

Український правопис. З історії українського правопису. Проблеми сучасного українського правопису.

Найважливіші правописні норми сучасної української літературної мови Ненаголошені **е, и, о** в сучасній українській літературній мові. Звук [а] з давнього звука [о]. Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші

правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа в сучасному українському правописі. Сполучення літер **йо – ьо**. Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові. Префікси **роз-, без-, через-**; особливості появи в них звука [з^с]. Префікс **з-**. Префікси **пре-, при-, прі-**. Особливості правопису кінцевих приголосних у префіксах **від-, між-, над-, об-, перед-, під-, понад-** та ін. Правопис слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові. Правила написання **и, і, е**, м'якого знака, апострофа у словах іншомовного походження. Подвоєння та подовження приголосних. Власні та загальні назви в сучасній українській літературній мові. Правила вживання великої літери у власних назвах. Написання слів разом, окремо і через дефіс. Правопис не з різними частинами мови.

Змістовий модуль III.

Фонетичні норми

сучасної української літературної мови

Тема 6. Фонетична система української мови

Фонетика як розділ мовознавчої науки. Місце і роль фонетичної системи в мові. Теоретичне та практичне значення фонетики. Фонетика і фонологія.

Класифікація голосних за трьома класифікаційними ознаками: рядом (переднім – непереднім), підняттям (високим, високо-середнім, середнім, низьким), лабіалізованістю (лабіалізовані та нелабіалізовані голосні). Їх акустичні, фізіологічні та лінгвістичні властивості. Особливості вимови голосних у сильних і слабких позиціях.

Система консонантизму української мови. Класифікація приголосних за п'ятьма класифікаційними ознаками: місцем творення (губні, язикові – передньо-, середньо- і задньоязикові, глоткова фонема [г]), шумністю-сонорністю і дзвінкістю – глухістю (шумні – дзвінки і глухі, сонорні), способом творення (зімкнені, фрикативні, африкати, зімкнено-прохідні), твердістю-м'якістю (тверді фонемі у твердих і напівм'яких звукових виявах, м'які фонемі). Їх артикуляційно-акустичні особливості. Особливості вимови приголосних у сильних і слабких позиціях; вимова губо-зубного [в], губо-губного [ў]; звуків [j], [і] нескладового; африкат [дж], [дз], [дз']; напівпом'якшених [д'], [т']; подовжених м'яких приголосних та ін.

Фонетична та фонематична транскрипції. Фонетичний запис за допомогою літер українського алфавіту. Позначення звуків [e^н], [и^с], [o^у], приголосних [ў], [і], [j], [г] та ін. Діакритичні знаки наголосу, м'якості ['], напівм'якості ['], подовженої вимови приголосних [:]. Відбиття у фонетичній транскрипції явищ інтонації та наголошування слів. Фонематичний запис.

Тема 7. Чергування голосних і приголосних звуків в українській мові

Фонетичні (живі) чергування: за участю голосу, твердістю-м'якістю, місцем і способом творення. Історичні чергування: чергування голосних: |o| та |e| з |i|, |e| з |i| після шиплячих та |j|, |o|, |e| з нулем звука тощо. Історичні чергування приголосних. Чергування приголосних та голосних у процесах словозміни та словотвору української мови.

Засоби милозвучності української мови. Чергування *у-в, і-й*.

Тема 8. Склад і складоподіл в українській мові

Склад як фонетичне, фонологічне та історичне явище. Теорії природи складу. Структура складу. Різновиди складів.

Склад і складоподіл у сучасній українській літературній мові. Принципи складоподілу. Фонетичний та орфографічний складоподіл. Правила переносу частин слова.

Тема 9. Суперсегментні одиниці в українській мові

Суперсегментні фонетичні одиниці. Наголос. Типи наголосу. Словесний наголос і ритмічна структура слова. Фразовий наголос. Різновиди фразового наголосу.

Інтонія. Паузи. Мелодика.

Змістовий модуль IV.

Лексичні норми

сучасної української літературної мови

Тема 10. Лексико-семантичні категорії в українській мові

Лексикологія як мовознавча дисципліна. Предмет вивчення лексикології. Типи лексичних значень: за способом номінації (прямі, переносні та конотативно зумовлені); за ступенем семантичної мотивації: (мотивовані і немотивовані); за можливістю лексичної сполучуваності, або видом синтагматичних відношень (вільні, зв'язані). Однозначні та багатозначні слова в сучасній українській мові. Причини виникнення багатозначності. Пряме й переносне значення слова.

Синоніми в українській мові. Джерела виникнення синонімії. Типи синонімів: семантичні, стилістичні, семантико-стилістичні. Абсолютні синоніми. Контекстуальні синоніми. Синонімічний ряд та синонімічне гніздо.

Омоніми в українській мові. Класифікація омонімів (повні та неповні, похідні й непохідні; семантичні, словотворчі, морфологічні). Різновиди неповних лексичних омонімів: омофони, омографи, омоформи. Міжмовні омоніми. Шляхи виникнення омонімії.

Антоніми в українській мові. Типи антонімів: контрарні, комплементарні, векторні. Контекстуальні антоніми. Антонімія багатозначних слів. Енантіосемія як окремий різновид антонімії.

Пароніми в українській мові. Групи паронімів за лексичним значенням: синонімічні, антонімічні, семантично близькі, семантично різні. Види паронімів за звуковим складом. Стилістичні функції паронімів.

Тема 11. Лексика української мови за походженням

Споконвічна українська лексика. Формування української лексики. Успадкована та запозичена лексика. Спільноіндоєвропейська, спільнослов'янська, східнослов'янська лексика. Власне українська лексика. Тематичні групи, основні фонетичні та морфологічні особливості власне української лексики. Українізми в інших мовах світу.

Лексичні запозичення зі слов'янських мов. Старослов'янізми в українській мові, їх семантичні, фонетичні, словотвірні та морфологічні ознаки. Стилістичне використання старослов'янізмів. Запозичення зі східнослов'янських мов. Запозичення із західнослов'янських мов.

Лексичні запозичення з неслов'янських мов. Етапи запозичень в українській мові. Типи іншомовних запозичень: матеріальні запозичення, кальки, напівкальки; прямі та опосередковані; усні та писемні запозичення. Основні ознаки запозичень з латинської, грецької, французької, англійської, німецької, турецької, італійської та ін. мов. Інтернаціоналізми, екзотизми та варваризми у складі запозиченої лексики. Фонетико-морфологічна адаптація іншомовних слів. Стилістичні властивості іншомовної лексики. Місце іншомовних слів у складі лексики української мови. Причини іншомовних запозичень та їх стилістичні функції.

Тема 12. Лексика української мови з погляду сфер вживання

Загальноновживана і вузьковживана лексика. Особливості функціонування загальноновживаної лексики. Динамізм загальноновживаної лексики. Особливості функціонування вузьковживаної лексики. Основні групи вузьковживаної лексики. Умовність меж окремих шарів загальноновживаної, територіально-обмеженої і соціально-професійної лексики.

Діалектна лексика. Особливості територіально обмеженої лексики. Типи лексичних діалектизмів. Специфіка власне лексичних діалектизмів. Тематичні групи етнографічних діалектизмів. Семантичні діалектизми. Вживання діалектизмів в літературній мові.

Термінологічна і професійна лексика. Ознаки термінологічної лексики. Структурно-семантичні особливості термінів. Класифікація термінів. Терміни в різних стилях мови. Міжтермінологічна омонімія. Термінологізація і детермінологізація. Ознаки професійної лексики. Мовні та стилістичні функції професіоналізмів.

Жаргонна лексика. Поняття *жаргон*. Ознаки жаргонної лексики. Джерела поповнення (кримінальний жаргон, молодіжна субмова та ін.). Термін *сленг*. Групи сленг-лексики. Джерела поповнення сленгу (розмовна мова, жаргонний

субстрат, запозичення з інших мов, діалектна лексика та ін.). Способи творення сленгу. Критерії розмежування сленгу та жаргону. Мовні та стилістичні функції жаргонізмів.

Арготична лексика. Поняття *арготизм*. Ознаки арготичної лексики. Злодійське, картярське, лірницьке та жебрацьке арго. Способи творення арготизмів. Мовні та стилістичні функції арготизмів.

Лексика української з погляду активного вживання. Активний і пасивний склад лексики сучасної української мови. Позамовні та внутрішньомовні причини історичних змін у лексиці. Типи змін у лексико-семантичній системі: зникнення слів, зникнення значень слів, поява нових слів, поява нових значень.

Лексика української з погляду пасивного вживання. Групи пасивної лексики (історизми, архаїзми, неологізми). Причини архаїзації слів. Лексичні та семантичні архаїзми. Семантичні групи історизмів. Причини виникнення неологізмів. Лексико-семантичні групи неологізмів. Загальнономовні та авторські неологізми.

Тема 13. Фразеологія сучасної української літературної мови

Фразеологічне значення, його відмінність від лексичного. Слово і фразеологізм. Словосполучення і фразеологізм. Джерела української фразеології.

Класифікація фразеологізмів за ступенем семантичного злиття компонентів. Фразеологічні зрощення, єдності та сполучення. Класифікація фразеологізмів за походженням та джерелами виникнення. Власне українські, запозичені фразеологізми. Фразеологічні кальки.

Стійкі сполучення слів. Прислів'я і приказки. Характерні ознаки та особливості граматичного оформлення прислів'їв та приказок. Крилаті вислови. Ознаки, структурні групи крилатих висловів.

Змістовий модуль V.

Морфологічні норми

сучасної української літературної мови (іменні частини мови)

Тема 14. Граматика української мови

Граматика української мови як учення про її морфологічну та синтаксичну будову. Граматичне значення. Способи вираження граматичних значень. Граматична форма. Синтетичні й аналітичні форми слів. Граматична категорія. Системи граматичних категорій в українській мові. Морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії.

Морфологія як граматичне вчення про систему форм слова та засоби їх вираження. Поняття про словоформу. Взаємозв'язок між словом і словоформою. Предмет і основні поняття морфології.

Тема 15. Частини мови і принципи їх класифікації

Поняття частин мови. Принципи та критерії виділення частин мови. Семантичний критерій у визначенні частин мови. Синтаксичний критерій у визначенні частин мови. Морфологічний і словотвірний критерії у визначенні частин мови. Явище транспозиції як міжчастиномовна взаємодія лексем.

Нетрадиційні концепції виділення частин мови в українській граматиці. Концепція виділення частин мови І.Р. Вихованця. Концепція виділення частин мови І.К.Кучеренка.

Тема 16. Граматичні категорії іменника

Семантичні і морфологічні ознаки. Синтаксична роль. Лексико-граматичні категорії іменника (власні й загальні, назви істот і неживих предметів, конкретні й абстрактні, з матеріальним (речовинним) значенням, збірні тощо).

Граматична категорія роду іменника. Класифікуючий характер категорії роду. Розподіл іменників за родами. Семантичні та граматичні показники роду. Іменники спільного роду. Стилiстичні властивості граматичної категорії роду.

Граматична категорія числа іменника. Значення ГК числа та граматичні засоби її вираження. Іменники, що мають числове протиставлення. Іменники, які вживаються тільки в формі однини або тільки в формі множини. Залишки форм двоїни в сучасній українській мові. Роль наголосу у вираженні ГК числа.

Граматична категорія відмінка іменника. Значення ГК відмінка і її граматичне вираження. Система відмінків у сучасній українській мові. Основні значення відмінків. Роль прийменників у вираженні відмінкових значень і в творенні відмінкових форм. Способи визначення відмінків.

Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові

Словозміна іменників. Поняття про парадигму іменників. Повна та неповна парадигми. Принципи поділу іменників на відміни та групи. Тверда, м'яка і мішана групи іменників. Історія творення іменникових відмін в українській мові. Типи відмінювання іменників.

Система відмінювання іменників першої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень. Система відмінювання іменників другої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень. Система відмінювання іменників третьої та четвертої відмін. Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень.

Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові

Прикметник. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Семантичні та морфологічні ознаки прикметника. Синтаксичні властивості

прикметника. Граматична залежність категорії роду, числа й відмінка прикметників. Історія формування прикметника як частини мови.

Лексико-граматичні розряди прикметників. Характерні властивості якісних прикметників. Особливості функціонування відносних прикметників. Творення присвійних прикметників. Перехід прикметників із одного розряду в інший.

Категорія ступеня вияву ознаки прикметників. Різновиди ступенювання в українській мові. Вищий ступінь порівняння прикметників. Найвищий ступінь порівняння прикметників. Словотворче вираження інтенсивності вияву ознаки в прикметниках.

Тема 19. Особливості відмінювання прикметників в українській мові

Поділ прикметників на групи. Повні та короткі прикметники. Стягнені і нестягнені форми повних прикметників. Типи відмінювання прикметників. Особливості відмінювання прикметників твердої та м'якої груп. Відмінювання прикметників на *-лиций*. Залишки нечленних та нестягнених членних прикметників у сучасній українській мові, сфера їх уживання.

Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові

Займенникові слова в системі частин мови. Співвідношення займенників за значенням, морфологічними ознаками та синтаксичною роллю в реченні з іншими частинами мови - іменниками, прикметниками, числівниками. Історія формування займенників в українській мові. Розряди займенників за значенням. Перехід займенників в інші частини мови. Проніміналізація.

Тема 21. Особливості відмінювання займенників в українській мові

Типи відмінювання займенників. Особливості відмінювання іменникових та прикметникових займенників. Особливості наголошування займенників. Правопис займенників.

Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові

Проблема частиномовної природи числівника.. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Функціональні розряди числівників: власне-якісні, збірні, дробові, неозначено-кількісні. Особливості їх вживання. Питання про порядкові числівники. Морфологічні групи числівників: прості, складні та складені.

Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові

Відмінювання і особливості вживання різних груп числівників. Типи відмінювання числівників. Особливості відмінювання кількісних та порядкових числівників. Правопис числівників.

Змістовий модуль VI.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)

Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові

Визначення статусу прийменника у вітчизняному мовознавстві. Групи прийменників за походженням: первинні і вторинні прийменники. Семантичні типи прийменників: просторові, темпоральні, логічні прийменники. Групи прийменників за морфологічною будовою: прості, складні та складені прийменники. Уживання прийменників. Синоніміка прийменників. Перехід у прийменники інших частин мови. Правопис прийменників.

Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові

Статус сполучника у частиномовній системі української мови. Види сполучників за будовою (прості, складні, складені) та за походженням (похідні, непохідні). Типи сполучників за значенням. Сурядні та підрядні сполучники та їх різновиди. Види сполучників за вживанням: одиничні, парні, повторювані. Однозначні та багатозначні сполучники. Сполучні слова та їх відмінність від сполучників. Перехід повнозначних слів у сполучники. Правопис сполучників.

Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові

Проблема лінгвістичного статусу часток. Морфологічні ознаки часток і функції в реченні. Структурні різновиди часток: прості, складені. Первинні та вторинні (відприслівникові, від сполучникові, відзайменникові та віддієслівні) частки. Функціональні різновиди часток: формотворчі, стверджувальні та заперечні, питальні, вказівні, модальні. Перехід частин мови у частку. Правопис часток.

Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові

Модальні слова як окрема лексико-граматична група слів, їх значення, синтаксична роль і використання в мові. Вигуки як слова, що виражають емоції та волевиявлення, їх роль у реченні. Групи вигуків за значенням. Перехід у вигуки повнозначних слів. Звуконаслідувальні слова.

Змістовий модуль VII.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)

Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові

Семантичні, морфологічні ознаки й синтаксична роль дієслова як частини мови. Дієвідмінювані й недієвідмінювані форми дієслова. Місце інфінітива в системі дієслівних форм. Синтаксичні функції інфінітива. Дві основи дієслова.

Тема 29. Дієслівні категорії

Вид як граматична категорія дієслова. Дієслова доконаного і недоконаного виду. Їх морфологічна відмінність, зв'язок категорії виду з категоріями способу і часу. Способи творення видових форм дієслова. Співвідносні видові пари дієслів. Непарні дієслова одного виду. Дієслова, що мають значення обох видів. Одновидові дієслова.

Категорія дієслівного стану. Утворення станів в українській мові. Активний і пасивний стани дієслів. Зворотні дієслова. Перехідні та неперехідні дієслова.

Категорія часу. Її зв'язок з категоріями способу і виду. Значення форм теперішнього, майбутнього і минулого часів. Минулий час. Залишки форм давноминулого часу і їх використання у сучасній мові. Майбутній час. Проста, складна і складена форми майбутнього часу. Пряме і переносне вживання часових форм дієслова.

Дійсний, умовний і наказовий способи дієслів, їх значення і форми. Форми умовного способу, їх творення і вживання. Творення форм наказового способу. Вживання форм одного способу в значенні іншого.

Значення категорії особи та морфологічне вираження. Категорії числа і роду в системі дієслова. Безособові дієслова.

Тема 30. Дієприкметник та дієприслівник у сучасній українській літературній мові

Дієприкметник як форма дієслова. Проміжний морфологічний характер цієї форми. Дієслівні і прикметникові характеристики дієприкметника. Активні і пасивні дієприкметники. Граматичні категорії (рід, число, відмінок, стан, вид і час) дієприкметників. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як форма дієслова. Дієслівні та прислівникові характеристики дієприслівника. Значення дієприслівників недоконаного і доконаного видів. Творення і синтаксична роль дієприслівників. Перехід дієприслівників у прислівники і прийменники. Правопис дієприслівників.

Тема 31. Прислівник у сучасній українській літературній мові

Загальна характеристика прислівника як частина мови. Лексико-граматичні розряди прислівника. Розряди прислівників за значенням та походженням. Перехід прислівників у інші частини мови. Адвербіалізація. Слова категорії стану та їх місце в системі частин мови.

Категорія ступенів порівняння прислівника. Творення вищого та найвищого ступенів порівняння прислівників. Неморфологізовані словотвірні засоби вираження міри і суб'єктивної оцінки ознак, позначуваних якісними прислівниками.

Правопис прислівників.

Змістовий модуль VIII.

Словотвір сучасної української літературної мови

Тема 32. Основні поняття словотвору

Поняття про твірну базу. Види твірної бази: слова, прийменниково-відмінкові форми іменника, фразеологізми, синтаксичні словосполучення, висловлювання, словоформи.

Поняття про формант. Основні види формантів.

Словотвірний тип і словотвірне значення. Основні ознаки словотвірного типу. Формування словотвірного значення

Словотвірне правило. Словотвірна модель. Словотвірний ланцюг. словотвірна парадигма. Поняття про словотвірну структуру слова.

Тема 33. Способи словотворення в українській мові

Класифікації способів словотворення: за видами словотвірних формантів (суфіксальний, префіксальний, постфіксальний, суфіксально-префіксальний, суфіксально-постфіксальний, префіксально-постфіксальний, основоскладання, аббревіація, зрощення, семантичний, універбаційний, конверсійний, флективний, акцентуалізаційний); за лексико-граматичним характером словотвірної бази (морфологічний, морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний, лексико-синтаксичний).

Тема 34. Словотворення іменників, прикметників та дієслів української мови

Структура іменникових основ. Шляхи творення іменників. Іменники, утворені морфологічним способом. Неморфологічні способи творення іменників: лексико-семантичний, лексико-синтаксичний, морфолого-синтаксичний. Віддієслівне, відад'єктивне, від субстантивне творення іменників.

Основні способи прикметникового словотвору. Словотвір прикметників якісних, відносних, присвійних. Творення прикметників від географічних назв. Афіксація та основоскладання. Ад'єктивація.

Внутрішньодієслівний (віддієслівний) словотвір дієслів. Словотвір дієслів на базі основ іншої частиномовної приналежності (відіменникові, відприкметникові, відчислівникові дієслова). Способи словотвору дієслів.

Змістовий модуль IX.

Синтаксична система

сучасної української літературної мови.

Словосполучення. Просте речення

Тема 35. Поняття про синтаксис. Речення і словосполучення. Синтаксичні зв'язки.

Синтаксис як найвищий ярус мовної системи. Об'єкти синтаксису. Формально-синтаксичний, семантико-синтаксичний, власне-семантичний і комунікативний рівні синтаксису.

Неоднорідність зв'язку на різних рівнях синтаксичної системи. Види підрядного зв'язку у словосполученні. Види синтаксичного зв'язку в реченні.

Тема 36. Різновиди словосполучень

Слово і словосполучення, словосполучення і речення. Граматична організація словосполучень. Типи граматичного зв'язку у словосполученні. Функції словосполучення

Типи словосполучень: за характером смислових відношень між компонентами; за видами синтаксичного зв'язку; за морфологічним вираженням головного і залежного компонентів; за будовою; за злитістю.

Тема 37. Головні і другорядні члени речення

Обов'язкові і факультативні члени речення. Семантико-граматичні ознаки головних та другорядних членів речення.

Присудок як граматична категорія речення. Різновиди присудка (за морфологічним, структурним і семантичним вираженням).

Особливості реалізації підмета. Підмет простий і складений. Зв'язок присудка з підметом. Тире між підметом і присудком.

Другорядні члени речення в двоскладному і односкладному реченні. Додаток прямий і непрямий; способи вираження. Означення узгоджені й неузгоджені; способи вираження. Прикладка як різновид узгодженого означення. Граматичний зв'язок прикладок з означуваним словом. Розділові знаки при прикладках. Обставини. Типи обставин за значенням і способи їх вираження.

Тема 38. Просте речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Проблема визначення речення. Граматичні категорії речення. Речення і судження.

Типи речень за структурою. Типи речень за модальністю і функціональна класифікація речень. Типи речень за експресією. Особливості ускладнення простого речення і типи мовленнєвої членованості/нечленованості, повноти/неповноти. Класифікація речень за співвідношенням із судженням.

Порядок слів у простому реченні. Прямий і зворотний (інверсійний) порядок слів. Стилiстичні і граматичні функції порядку слів.

Тема 39. Односкладні речення, їх типи.

Проблема односкладного речення в сучасній українській мові. Типи односкладних речень. Односкладні речення дієслівного типу та їх особливості. Односкладні речення іменного типу та їх особливості

Типи односкладних речень (означено-особові, неозначено - особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні); їх значення, структура і способи вираження головного члена.

Неповні речення. Загальна характеристика неповних речень. Типи неповних речень.

Синтаксична нерозчленованість слів-речень.

Тема 40. Ускладнені речення. Речення із звертаннями.

Формальна і семантична ускладненість речення.

Значення і способи вираження звертань.

Тема 41. Речення з однорідними членами

Поняття про однорідні члени речення. Способи вираження однорідності. Узагальнюючі слова у реченнях з однорідними членами.

Пунктуація у реченнях з однорідними членами.

Тема 42. Речення зі вставними та вставленими конструкціями

Вставні слова й словосполучення. Типи вставних слів і словосполучень за значенням. Вставні речення.

Вставлені слова, словосполучення і речення.

Тема 43. Речення з відокремленими членами

Основні умови відокремлення другорядних членів. Напівпредикативність як основна синтаксична категорія відокремлення. Типи відокремлення членів, їх морфологічне вираження.

Відокремлення означень (узгоджених і неузгоджених), відокремлення прикладок, обставин, додатків.

Пунктуація при відокремлених членах речення.

Змістовий модуль X.

Синтаксична система

сучасної української літературної мови. Складне речення

Тема 44. Складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного

Поняття про складне речення. Основні ознаки складного речення: поліпредикативність, семантична й інтонаційна цілісність, завершеність; особлива структурна схема. Засоби поєднання частин складного речення. Основні типи складних речень.

Тема 45. Складносурядні речення

Поняття про складносурядні речення, їх місце в системі мови. Основні різновиди складносурядних речень. Сміслові відношення між частинами складносурядних речень.

Формальні типи складносурядних речень: речення відкритої і закритої структури. Сполучники в складносурядному реченні: єднальні, протиставні, розділові.

Пунктуація в складносурядних реченнях.

Тема 46. Складнопідрядні речення

Складнопідрядне речення. Способи вираження смислових зв'язків у складнопідрядних реченнях (сполучні слова, сполучники підрядності, порядок речень. Типи складнопідрядних речень.

Характеристика складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структури). Основні принципи класифікації складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури (типи речень, у яких підрядна частина відноситься до одного слова в головній частині).

Пунктуація в складнопідрядних реченнях.

Тема 47. Безсполучникові складні речення

Граматичне значення і граматична форма безсполучникових складних речень. Типологія поглядів на формально-синтаксичну і структурно-семантичну організацію безсполучникових складних речень.

Основні різновиди безсполучникових складних речень.

Залежність постановки розділових знаків у безсполучникових складних реченнях від змістових відношень, які встановлюються між предикативними частинами. Кома, крапка з комою, тире і двокрапка у безсполучникових складних реченнях.

Тема 48. Багатокомпонентні складні речення

Типи багатокомпонентних складних речень. Конструкції з сурядністю, однорідною і неоднорідною; з послідовною підрядністю, супідрядністю тощо. Складні багаточленні речення з різними типами зв'язку.

Період як своєрідна організація речення. Особливості розміщення порядку частин у періоді та своєрідність інтонації.

Тема 49. Конструкції з чужим мовленням. Пряма і непряма мова

Пряма мова. Розділові знаки при прямій мові. Непряма мова, її ознаки; невласне пряма мова. Діалог. Цитата.

IV. Плани практичних занять

Змістовий модуль I.

Вступ до вивчення навчальної дисципліни

Тема 3. Стилістична диференціація української мови

Семинарське заняття №1

План

1. Мова як суспільне явище. Функції мови в суспільстві.
2. Поняття літературної мови, її найголовніші ознаки та форми.
3. Поняття мовної норми. Типи мовних норм.
4. Стель. Поняття мовного стилю.
5. Характеристика стилів сучасної української літературної мови
6. Зв'язок розвитку ділового мовлення з суспільно-політичними обставинами.
7. Офіційно-діловий стиль мови: етапи становлення, історичні особливості, основні жанри, найважливіші ознаки, сфера застосування, перспективи розвитку.

Література

1. Глушик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери. – К.: А.С.К., 2004.
2. Діденко А.Н. Сучасне діловодство. – К.: Либідь, 2004.
3. Практикум з українського ділового мовлення / Л.Г. Погиба, Н.Г. Шкурятяна, Т.О. Грибіниченко та ін. – К.: ПАВА, 2001.
4. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення. – К.: Вища школа, 2004.

Питання для самоконтролю

1. Які функції виконує мова в суспільстві?
2. Що таке літературна мова? Які її головні ознаки?
3. У чому полягає різниця між усною та писемною формами літературної мови?
4. Що таке мовна норма? Які є типи літературних норм?
5. Дайте визначення поняттям „стиль”, „мовний стиль”.
1. Схарактеризуйте ознаки, сферу використання, основне призначення, лексичні та граматичні особливості наукового стилю.
6. Схарактеризуйте ознаки, сферу використання, основне призначення, лексичні та граматичні особливості художнього стилю.
7. Схарактеризуйте ознаки, сферу використання, основне призначення, лексичні та граматичні особливості офіційно-ділового стилю.
8. Схарактеризуйте ознаки, сферу використання, основне призначення, лексичні та граматичні особливості публіцистичного стилю.
9. Схарактеризуйте ознаки, сферу використання, основне призначення, лексичні та граматичні особливості розмовного стилю.

Змістовий модуль II. Орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови

Тема 4. Поняття про орфоепію. Основні риси української літературної вимови

Практичне заняття №2, 3

План

1. Основні орфоепічні норми української мови.
2. Вимова голосних і приголосних звуків. Особливості вимови слів іншомовного походження.
3. Наголос. Типи наголосів.
4. Особливості наголошування слів в українській мові.

Література

1. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
3. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
4. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
5. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. На яких фонологічних особливостях ґрунтуються орфоепічні норми української мови?
2. Який існує зв'язок між орфоепією, фонетикою, фонологією та орфографією.
3. Назвіть основні риси української літературної вимови голосних.
4. Схарактеризуйте основні риси української літературної вимови приголосних.
5. Визначте основні закономірності наголошення слів в українській мові.
6. Наведіть приклади складних випадків наголошення слів в українській мові.
7. Прокоментуйте випадки порушення орфоепічних норм.

Тема 5. Графіка та орфографія української мови

Практичне заняття №4

План

1. Поняття про орфографію. Принципи сучасного українського правопису.
2. Правила вживання апострофа, буквосполучень *ьо-йо*, м'якого знака.
3. Правопис префіксів у сучасній українській мові.

Література

1. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
2. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.

3. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
4. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. На яких фонологічних закономірностях ґрунтуються правопис м'якого знака, вживання апострофа, сполучень літер **йо – ьо**?
2. Визначте, за якими принципами здійснюється правопис префіксів **пре, при-при-, з-, роз-, без-, через-, від-, між-, над-, об-, перед-, під-, понад-** в сучасній українській літературній мові; звука [а] з давнього звука [о];

Практичне заняття №5

План

1. Ненаголошені *е, и, о* в сучасній українській літературній мові.
2. Правопис слів іншомовного походження.

Література

1. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
2. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
3. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
4. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. Визначте, за якими принципами здійснюється правопис ненаголошених **е, и, о** в сучасній українській літературній мові.
2. У чому полягає специфіка правопису слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові?

Практичне заняття №6

План

1. Правила вживання великих літер у власних назвах.
2. Подвоєння та подовження приголосних.
3. Спрощення груп приголосних.

Література

1. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
2. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
3. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка і орфографія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.

4. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте правила вживання великої літери у власних назвах у сучасній українській літературній мові.
2. Визначте, за якими принципами здійснюється спрощення у групах приголосних в українській мові.
3. У чому полягає специфіка подовження та подвоєння приголосних у сучасній українській літературній мові?

Практичне заняття №7

План

1. Правопис не-, ні- з іменниками, прикметниками, займенниками.
2. Правопис не-, ні- з дієсловами, прислівниками, дієприкметниками та дієприслівниками.

Література

1. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
4. Український правопис /АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. - 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наук.думка, 2002.
3. Чукіна В., Почтаренко О., Почтаренко Г. Український правопис у таблицях, схемах, коментарях: Довідкове видання. – К.: Логос, 1998.
4. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте правила написання не-, ні- з іменниками, прикметниками, займенниками у сучасній українській літературній мові.
2. Сформулюйте правила написання не-, ні- з дієсловами, прислівниками, дієприкметниками та дієприслівниками.

Практичне заняття №8

План

1. Правопис слів разом, окремо, через дефіс.
2. Правопис складних іменників та прикметників.
3. Правопис прислівників разом, окремо, через дефіс.
4. Правопис прийменників, сполучників, часток разом, окремо, через дефіс.

Література

1. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
4. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. - 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наук.думка, 2002.
5. Чукіна В., Почтаренко О., Почтаренко Г. Український правопис у таблицях, схемах, коментарях: Довідкове видання. – К.: Логос, 1998.
6. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте правила написання складних іменників разом, окремо, через дефіс.
2. Сформулюйте правила написання складних прикметників разом, окремо, через дефіс.
3. Сформулюйте правила написання прислівників разом, окремо, через дефіс.
4. Сформулюйте правила написання займенників, прийменників та сполучників разом, окремо, через дефіс.
5. Сформулюйте правила написання часток разом, окремо, через дефіс зі словами.

Змістовий модуль III.

Фонетичні норми сучасної української літературної мови

Тема 6. Фонетична система української мови

Практичне заняття №9, 10

План

1. Фонетика як розділ мовознавства. Предмет і завдання фонетики.
2. Класифікація голосних звуків в українській мові.
3. Класифікація приголосних звуків в українській мові.
4. Комбінаторні та позиційні зміни звуків.
5. Фонетична та фонематична транскрипції.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення фонетики як науки.
2. Що вивчається в описовій, а що - в історичній фонетиці?
3. Як пов'язана фонетика з лексикологією, морфемікою, словотвором, морфологією, стилістикою, синтаксисом?

4. Які ви знаєте функції звукових одиниць?
5. Які одиниці називаються сегментними, які – суперсегментними?
6. Що являє собою звук з акустичного погляду?
7. На які групи поділяються приголосні за місцем творення?
8. На які групи поділяються приголосні за способом творення?
9. Схарактеризуйте вимову носових, бокових і дрижачих приголосних.
10. Наведіть приклади позиційних змін звуків в українській мові.
11. Назвіть та схарактеризуйте комбінаторні зміни звуків в українській мові.

Література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К.: Академія, 2006.
2. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор'я, 1996.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
5. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія і графіка. – К.: Вища школа, 1995.

Тема 7. Чергування голосних і приголосних звуків в українській мові

Практичне заняття №11

План

1. Живі та історичні чергування звуків.
2. Чергування голосних в українській мові.
3. Чергування приголосних звуків в українській мові.
4. Засоби милозвучності українського мовлення.
5. Чергування у~в, і~й.

Література

1. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища школа, 1994.
4. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови. - 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наук.думка, 2002.
5. Чукіна В., Почтаренко О., Почтаренко Г. Український правопис у таблицях, схемах, коментарях: Довідкове видання. – К.: Логос, 1998.
6. Шапошникова І.В., Гайдученко Г.М. Сучасна українська літературна мова. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка і орфографія: Методичний посібник. – Херсон, 2001.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає принципова відмінність позиційних та історичних чергувань?
2. Назвіть позиційні чергування приголосних в українській мові.
3. Схарактеризуйте чергування /o/, /e/ з /i/.
4. Схарактеризуйте чергування /o/, /e/ з нулем звука.
5. *Схарактеризуйте* чергування /e/ з /o/ після шиплячих та /й/.
6. Схарактеризуйте чергування /г/ -/ж/, /к/ -/ч/, /х/ - /ш/.
7. Схарактеризуйте чергування /г/-/з'/, /к/-/ц'/, /х/-/с'/.
8. Наведіть приклади чергувань приголосних у дієслівних формах.
9. Схарактеризуйте чергування /o/, /e/ з /i/.

Тема 8. Склад і складоподіл в українській мові.

Тема 9. Суперсегментні фонетичні одиниці в українській мові

Практичне заняття №12

План

1. Структура складу. Різновиди складів в українській мові.
2. Принципи складоподілу в українській мові.
3. Суперсегментні фонетичні одиниці.
4. Наголос. Типи наголосу
5. Інтонація. Пауза. Мелодика.

Література

1. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К., 2002.
2. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К., 2006.
3. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса, 1996.
4. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. За заг. ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
5. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія і графіка. – К., 1981.
6. Енциклопедія «Українська мова» (ЕУМ). – К.: Видавництво «Українська енциклопедія», 2000. – С. 186-187, 537.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте визначення складу як фонетичної одиниці.
2. Чи правильне твердження, що ми переносимо слова «по складах»?
3. Які звуки називаються складотворчими?
4. Які типи складів ви знаєте ?
5. Визначте основні принципи складоподілу в українській мові.

6. Сформулюйте правила складоподілу в українській мові.
7. Які ви знаєте типи наголосів? Схарактеризуйте їх.
8. Визначте роль інтонації у фонетичній організації мовлення
9. Схарактеризуйте функції паузи.
10. Схарактеризуйте функції мелодики.

Змістовий модуль IV.

Лексичні норми сучасної української літературної мови

Тема 10. Лексико-семантичні категорії в українській мові

Практичне заняття №13

План

1. Однозначні та багатозначні слова в сучасній українській мові.
2. Причини виникнення багатозначності. Пряме й переносне значення слова.
3. Класифікація синонімів.
4. Класифікація омонімів.
5. Класифікація антонімів.
6. Класифікація паронімів.
7. Стилiстичні функції синонімів, омонімів, антонімів, паронімів.

Література

1. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. – К.- Одеса: Либідь, 1983. – 279с.
2. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства – К.: Академія, 2002. – 368с.
3. Юшук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства. – К.: Міжнар. ін-т лінгвістики і права, 1992. – 112 с.
4. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. – М.: РАН, 1995. – 472с.
5. Белецкий А.А. Лексикология и теория языкознания (ономастика). – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1972. – 209 с.
6. Виноградов В.В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: «Наука», 1977. – 312 с..
7. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте моносемію як лексико-семантичну категорію
2. Схарактеризуйте полісемію як лексико-семантичну категорію
3. Назвіть типи виникнення багатозначності.
4. Схарактеризуйте омонімію як лексико-семантичну категорію.
5. Назвіть критерії розмежування омонімії та полісемії.
6. У чому полягає подібність і відмінність між омонімами та паронімами?
7. На які різновиди поділяються омонімії?
8. Яке значення мають міжмовні омоніми при сприйманні та перекладі чужомовного тексту?
9. Проаналізуйте шляхи виникнення омонімії.

10. Схарактеризуйте синонімію як лексико-семантичну категорію.
11. На які різновиди поділяються синоніми?
12. За якими ознаками синоніми об'єднуються в синонімічні ряди?
13. Проаналізуйте джерела виникнення синонімії.
14. Розкрийте значення термінів “перифраз” та “евфемізм”. Наведіть приклади.
15. Схарактеризуйте антонімію як лексико-семантичну категорію.
16. На які групи поділяються антоніми за структурою? Наведіть приклади.
17. На чому ґрунтується семантична класифікація антонімів?
18. В основі яких художньо-зображальних прийомів лежить антонімія? Наведіть приклади.
19. У чому полягає зв'язок антонімії з багатозначністю й синонімією?
20. Схарактеризуйте паронімію як лексико-семантичну категорію.
21. На які групи поділяються пароніми за лексичним значенням?

Тема 11. Лексика української мови за походженням **Практичне заняття №14, 15**

План

1. Формування української лексики.
2. Спільноіндоевропейська, спільнослов'янська, східнослов'янська лексика.
3. Власне українська лексика.
4. Українізми в інших мовах світу.
5. Старослов'янізми в українській мові.
6. Запозичення зі східнослов'янських мов.
7. Запозичення із західнослов'янських мов.
8. Запозичення з латинської та грецької мов.
9. Запозичення зі східних мов.
10. Інтернаціоналізми, екзотизми та варваризми у складі запозиченої лексики.
11. Фонетико-морфологічна адаптація іншомовних слів.

Література

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К. Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Словник іншомовних слів/ За ред. О. С. Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 967
3. Сучасний словник-мінімум іншомовних слів. – К.: Довіра, 1999. – 369 с.
4. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За заг. ред. акад. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте особливості формування власне української лексики.
2. Назвіть специфічні ознаки власне української лексики.
3. Які види запозичень розрізняють в українській мові?

4. Назвіть основні етапи запозичень в українській мові.
5. Схарактеризуйте запозичення зі слов'янських мов.
6. Схарактеризуйте запозичення з латинської та грецької мов.
7. Схарактеризуйте запозичення із західноєвропейських мов.
8. Схарактеризуйте запозичення зі східних мов.
9. Визначте принципи фонетико-морфологічної адаптації іншомовних слів.
10. Розкрийте значення термінів *інтернаціоналізм*, *варваризм* та *екзотизм*.
11. Розкажіть про взаємодію питомої і запозиченої лексики.

Тема 12. Лексика української мови з погляду сфер вживання

Практичне заняття №16

План

1. Основні групи вузьковживаної лексики.
2. Особливості територіально обмеженої лексики.
3. Ознаки термінологічної лексики.
4. Основні ознаки жаргонної лексики.
5. Класифікація жаргонної лексики.
6. Термін *сленг*.
7. Групи сленг-лексики.
8. Ознаки арготичної лексики.
9. Класифікація арготичної лексики.
10. Лексика української з погляду пасивного вживання
11. Лексика української з погляду активного вживання

Література

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Словник сучасного українського сленгу / Упоряд. Т. М. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006. – 350с.
3. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціація укр. мови. - К.: Критика, 2005. - 464 с.
4. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.: Критика, 2005. – 494с
5. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.
6. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.:Вища школа,1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Як поділяється лексика української мови з погляду сфер вживання?
2. На які групи поділяються діалектизми?
3. На які групи за походженням та сферою вживання поділяються терміни?
4. Яка різниця між загальнонауковою та галузевою термінологією?

5. Дайте визначення поняттю “жаргон”. Назвіть основні ознаки та різновиди жаргонізмів.
6. Дайте визначення поняттю “сленг”. Назвіть групи сленг-лексики та основні способи творення сленгізмів.
7. Схарактеризуйте джерела поповнення жаргону та сленгу.
8. Дайте визначення поняттю “арго”. Назвіть різновиди арго.
9. Чим відрізняються жаргонізми від арготизмів? Наведіть приклади.
10. Схарактеризуйте лексику активного вжитку. Назвіть основні критерії розмежування активної і пасивної лексики.
11. Які слова називаються історизмами? Які семантичні групи історизмів виділяють?
12. Які слова називають архаїзмами? На які групи вони поділяються?
13. Назвіть та схарактеризуйте лексико-семантичні групи неологізмів.
14. Дайте визначення поняттю “оказіоналізми”. Поясніть процес їх виникнення.

Тема 13. Фразеологія сучасної української літературної мови

Практичне заняття №17

План

1. Зміст і форма фразеологічних одиниць.
2. Джерела української фразеології.
3. Класифікація фразеологізмів за ступенем семантичного злиття компонентів.
4. Класифікація фразеологізмів за походженням та джерелами виникнення.
5. Прислів'я і приказки.
6. Крилаті вислови.

Література

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. – Харків: Вища школа, 1983. – 137 с.
2. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків: Вища школа, 1987. – 125с.
3. Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. – Довіра, 2001. – 284 с.
4. Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Словник фразеологічних синонімів. – К.: Радянська школа, 1988. – 200 с.
5. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. – К.: Наукова думка, 1973. – 279 с.
6. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.
7. Фразеологічний словник української мови: У 2-х т.- К.: Наук. думка, 1993.

Питання для самоконтролю

1. Визначте об'єкт і завдання фразеології.
2. Розкрийте особливості взаємозв'язків між словом і словосполученням та фразеологізмом.

3. Схарактеризуйте класифікацію фразеологічних одиниць В. В. Виноградова.
4. Чи завжди можна провести чітку межу між, наприклад, фразеологічними зрощеннями та єдностями?
5. На які групи поділяють фразеологізми за походженням та джерелами виникнення?
6. Проаналізуйте явища омонімії, синонімії та антонімії у фразеологічній сфері.

Змістовий модуль V.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (іменні частини мови)

Тема 16. Граматичні категорії іменника

Практичне заняття №18

План

1. Загальна характеристика іменника. Значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції.
2. Лексико-граматичні розряди іменника
3. Категорія роду іменника
4. Категорія числа іменника
5. Категорія відмінка іменника

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. -К.: Либідь., 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. - 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДу, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. – Ч.1. – 172с.
7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте семантичні, морфологічні та синтаксичні ознаки іменника.

2. Які граматичні особливості мають власні іменники? У чому виявляється постійна взаємодія власних і загальних іменників?
3. У чому полягає відмінність між конкретними і абстрактними іменниками? Які граматичні ознаки властиві загальним іменникам?
4. Які іменники належать до розряду матеріально-речовинних? Які тематичні групи виділяють у межах цього розряду?
5. У чому полягає лексико-граматичне значення збірності? Які групи іменників формують цю категорію?
6. Які семантичні ознаки покладено в основу розмежування істот і неістот?
7. У чому полягає зміст ГК роду? За якими ознаками розрізняються родові форми іменників?
8. Які формальні показники роду вам відомі?
9. Які іменники належать до спільного роду? У яких словах спостерігається коливання в роді?
10. Розкажіть про іменники подвійного роду.
11. Схарактеризуйте родову диференціацію невідмінюваних іменників.
12. Що лежить в основі ГК числа?
13. Які способи і засоби вираження ГК числа вам відомі?
14. Схарактеризуйте іменники *pluralia tantum*.
15. Схарактеризуйте іменники *singularia tantum*.

Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові

Практичне заняття № 19, 20

План

1. Поділ іменників на відміни.
2. Тверда, м'яка і мішана групи іменників.
3. Типи відмінювання іменників.
4. Особливості відмінювання іменників I відміни.
5. Особливості відмінювання іменників II відміни.
6. Особливості відмінювання іменників III відміни.
7. Особливості відмінювання іменників IV відміни.
8. Невідмінювані іменники.
9. Особливості відмінювання власних назв.
10. Особливості відмінювання іменників тільки множинної форми.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.

4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Які іменники відносять до I відміни?
2. Які іменники відносять до II відміни?
3. Які іменники відносять до III відміни?
4. Які іменники відносять до IV відміни?
5. Дайте історичний коментар до утворення відмін в українській мові.
6. Розкажіть про поділ іменників на групи.
7. Які типи відмінювання іменників вам відомі?
8. З'ясуйте особливості відмінювання іменників I відміни.
9. З'ясуйте особливості відмінювання іменників II відміни.
- 10.З'ясуйте особливості відмінювання іменників III відміни.
- 11.З'ясуйте особливості відмінювання іменників IV відміни.
- 12.З'ясуйте особливості відмінювання іменників тільки множинної форми.
- 13.З'ясуйте особливості відмінювання власних назв.
- 14.Розкажіть про невідмінювані іменники

Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові

Практичне заняття №21

План

1. Загальна характеристика прикметника як частини мови.
2. Лексико-граматичні розряди прикметників.
3. Характерні властивості якісних прикметників.
4. Особливості функціонування відносних прикметників.
5. Творення присвійних прикметників.
6. Перехід прикметників із одного розряду в інший.
7. Різновиди ступенювання в українській мові.
8. Вищий ступінь порівняння прикметників.
9. Найвищий ступінь порівняння прикметників.
- 10.Словотворче вираження інтенсивності вияву ознаки в прикметниках

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.
- 9.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте прикметник як частину мови, визначивши його семантичні, морфологічні та синтаксичні ознаки.
2. На які розряди за значенням і мовними ознаками поділяються прикметники?
3. Назвіть особливості якісних прикметників.
4. Схарактеризуйте функціонування відносних прикметників.
5. Назвіть особливості присвійних прикметників.
6. Розкажіть про перехід прикметників з одного розряду в інший.
7. Розкажіть про утворення форм вищого ступеня порівняння прикметників.
8. Розкажіть про утворення форм найвищого ступеня порівняння прикметників.
9. Які якісні прикметники не мають ступенів порівняння?

Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові

Практичне заняття №22

План

1. Загальна характеристика займенника як частини мови.
2. Розряди займенників за значенням.
3. Класифікація займенників за співвідношенням з іншими частинами мови.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.

3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДу, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте займенник як частину мови.
2. На які розряди за значенням та граматичними ознаками поділяються займенники?
3. Які існують розряди займенників за співвідношенням з іншими частинами мови?
4. З'ясуйте значення, морфологічні ознаки та синтаксичні функції займенників кожного розряду.
5. У чому виявляється подібність у відмінюванні присвійних, вказівних, означальних займенників?

Тема 19. Особливості відмінювання прикметників в українській мові

Тема 21. Особливості відмінювання займенників в українській мові

Практичне заняття №23

План

1. Поділ прикметників на групи.
2. Повні та короткі прикметники.
3. Стягнені і нестягнені форми повних прикметників.
4. Типи відмінювання прикметників.
5. Типи відмінювання займенників.
6. Особливості відмінювання іменникових
7. Особливості відмінювання прикметникових займенників

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.

4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Які існують форми повних прикметників?
2. Які типи відмінювання прикметників вам відомі?
3. Скільки форм включає в себе повна парадигма відмінювання прикметника?
4. Назвіть особливості відмінювання прикметників твердої та м'якої груп ?
5. Як відмінюються складні прикметники з другою частиною *-лиций*?
6. Які існують типи відмінювання займенників?
7. Які особливості відмінювання особових займенників? Як впливає на відмінкові форми особових займенників прийменник?
8. Які особливості відмінювання зворотного займенника?
9. Чим подібне і чим відрізняється відмінювання питально-відносних, заперечних і неозначених займенників?

Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові

Практичне заняття №24

План

1. Загальна характеристика числівника як частини мови.
2. Сполучуваність числівників з іменниками.
3. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками.
4. Групи числівників за будовою.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. – 370с.

5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Визначте семантичні, морфологічні, синтаксичні ознаки числівника.
2. На які розряди за значенням та граматичними ознаками поділяються числівники?
3. На які групи за будовою поділяються кількісні та порядкові числівники?
4. З'ясуйте особливості числівників кожного розряду.
5. Схарактеризуйте особливості зв'язку числівників з іменниками.

Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові **Практичне заняття № 25, 26**

План

1. Відмінювання і особливості вживання різних груп числівників.
2. Типи відмінювання числівників.
3. Особливості відмінювання кількісних та порядкових числівників.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматики української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні типи відмінювання числівників.
2. Які особливості відмінювання числівників від 1 до 5?
3. Які особливості відмінювання числівників від 5 до 20 та від 50 до 80?
4. Які особливості відмінювання складних числівників на позначення сотень?
5. Які особливості відмінювання складених кількісних числівників?
6. Які особливості відмінювання дробових числівників?
7. Як відмінюються порядкові числівники?

Змістовий модуль VI.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)

Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові

Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові

Практичне заняття №27

План

1. Статус прийменника в граматичній системі української мови.
2. Групи прийменників за походженням і морфологічною будовою.
3. Семантичні типи прийменників.
4. Статус сполучника у частиномовній системі української мови.
5. Види сполучників за походженням та будовою.
6. Типи сполучників за значенням та вживанням.
7. Сполучники та сполучні слова.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення прийменника. З'ясуйте його значення та функції.

2. За якими принципами класифікуються прийменники?
3. Назвіть та схарактеризуйте групи прийменників за походженням.
4. На які групи поділяють прийменники за морфологічною будовою? Наведіть приклади.
5. Розкажіть про семантичні типи прийменників.
6. З якими частинами мови вживається прийменник? Наведіть приклади.
7. З якими відмінками вживаються прийменники? Наведіть приклади.
8. Схарактеризуйте явище синонімії прийменникових конструкцій у сучасній українській літературній мові.
9. Визначте статус сполучника в частиномовній системі української мови.
10. Схарактеризуйте сполучники за походженням та будовою.
11. Визначте тип сполучників за значенням.
12. Які функціональні різновиди сурядних сполучників ви знаєте?
13. Які функціональні різновиди підрядних сполучників ви знаєте?
14. Назвіть види сполучників за вживанням. Наведіть приклади.
15. У чому полягає відмінність сполучників від сполучних слів?

Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові

Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові

Практичне заняття №28

План

1. Загальна характеристика частки як частини мови.
2. Класифікація часток за значенням.
3. Класифікація часток за структурою.
4. Класифікація часток за функцією.
5. Загальна характеристика вигука як частини мови
6. Класифікація вигуків за семантикою. Звуконаслідувальні слова
7. Класифікація вигуків за будовою та походженням.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. – К., 1993.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови /За ред. чл. – кор. НАН України І.Вихованця. – К., 2004.
3. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К, 1988.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія: навчальний посібник. – Дніпропетровськ, 2002.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Морфологія: Монографія. – Донецьк, 1996.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Вид. 2-е, уточн. і доп. – Вінниця: Поділля-2000, 2003.
7. Мацько Л.І. Інтер'єктиви в українській мові. – К.. 1981.

8. Симонова К.С. Функції стверджувальних часток // Укр. мова і літ. в шк. – 1980. – №11. – С. 18-22.
9. Сучасна українська літературна мова. Морфологія /За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Наук.думка, 1969.
10. Сучасна українська літературна мова /За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997.
11. Шевчук О.С. Семантичні можливості вигуків української мови // Лінгв. студії. Зб. наук. праць. Вип. 6. – Донецьк: ДонДУ, 2000. – С. 89-97.

Питання для самоконтролю

1. Що таке частка? Яка службова функція часток?
2. Які структурні та функціональні різновиди часток ви знаєте?
3. Які частки належать до формотворчих і які граматичні форми вони утворюють? Наведіть приклади.
4. Які частки належать до словотворчих? Наведіть приклади різних частин мови, утворених за допомогою часток.
5. Які частки належать до модальних? Наведіть приклади.
6. Чому вигук не належить ні до самостійних, ні до службових частин мови?
7. На які групи за значенням поділяються вигуки?
8. Які вигуки належать до первинних? Наведіть приклади.
9. Які вигуки належать до вторинних? Наведіть приклади.

Змістовий модуль VII.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)

Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові

Практичне заняття №29

План

1. Семантичні, морфологічні ознаки й синтаксична роль дієслова як частини мови.
2. Дієвідмінювані й недієвідмінювані форми дієслова.
3. Місце інфінітива в системі дієслівних форм.
4. Синтаксичні функції інфінітива.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. – 370с.

5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Які семантичні, морфологічні та синтаксичні ознаки властиві дієслову?
2. Які граматичні форми об'єднує дієслово? Схарактеризуйте кожну з них.
3. Які синтаксичні функції властиві інфінітиву?
4. Як визначається основа інфінітива?
5. Як визначається основа теперішнього (майбутнього простого) часу?
6. Які дієслівні форми творяться від кожної з основ?

Тема 29. Дієслівні категорії

Практичне заняття №30-32

План

1. Категорія виду. Одновидові та двовидові дієслова.
2. Способи творення видових пар.
3. Загальна характеристика категорії перехідності/неперехідності. Перехідні та неперехідні дієслова.
4. Категорія часу.
5. Категорія способу дієслова.
6. Категорія стану.
7. Категорія особи, роду, числа.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматики української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.

7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть граматичні категорії дієслова.
2. Яке значення виражає категорія виду? Які видові форми має дієслово? Яка відмінність у значенні видових форм?
3. Що таке видові пари? Як вони утворюються?
4. Які дієслова належать до одновидових та двовидових? Наведіть приклади.
5. Схарактеризуйте перехідні та неперехідні дієслова. Які відношення дії виражає категорія перехідності/неперехідності? Що означають перехідні й неперехідні дієслова? Назвати дієслова, які залежно від контексту називають то перехідну дію, то неперехідну.
6. Які відношення дії виражає категорія стану діє слів? Які є форми стану? Що означають дієслова активного стану? пасивного? зворотно-середнього? нульового? Який морфемний показник дієслів активного, пасивного, зворотно-середнього стану? Як співвідносяться категорії перехідності / неперехідності й стану?
7. Які відношення дії виражає категорія способу?
8. Яке значення виражають дієслова дійсного способу? У яких формах вони вживаються?
9. Яке значення дієслів наказового способу? В яких формах вони вживаються? Як ці форми утворюються? Чим відрізняються форми другої і третьої осіб наказового способу?
10. Яке значення мають дієслова умовного способу? У яких формах вони вживаються, як утворюються? Яким засобом виражається значення умовного способу, інші властиві їм граматичні значення?
11. Яке значення має категорія часу? Форми яких часів вживаються в українській мові?
12. Яке значення виражають і форми утворюють дієслова теперішнього часу?
13. Чим зумовлена різниця в закінченнях дієслів теперішнього часу? Як визначити дієвідміну за особовими закінченнями та формою інфінітива?
14. Розповісти про значення, форми майбутнього часу. Як співвідносяться структурні форми майбутнього часу з формами виду? Як утворюються структурні форми майбутнього часу - проста, складна, складена?
15. Розповісти про значення і форми дієслів минулого часу.
16. Що означають, які форми утворюють дієслова давноминулого часу?
17. Наведіть приклади вживання форм одного часу в значенні іншого.
18. Які граматичні значення формують граматичну категорію особи дієслова?

19. Схарактеризуйте дієслова неповної особової парадигми.
20. У яких формах дієслова представлена словозмінна категорія роду?
21. Які групи безособових дієслів виділяються в українській мові?
22. Який принцип поділу дієслів на дієвідміни?

Тема 30. Дієприкметник та дієприслівник в українській мові **Практичне заняття №33, 34**

План

1. Статус дієприкметників та дієприслівників в українській мові.
2. Загальна характеристика дієприкметника як атрибутивної форми дієслова.
3. Закономірності творення дієприкметників у сучасній українській літературній мові.
4. Граматичні ознаки дієприслівника як атрибутивної форми дієслова.
5. Закономірності творення дієприслівників у сучасній українській літературній мові.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Гнатюк Г. М. Дієприкметник в сучасній українській літературній мові. – К., 1982. – 248 с.
6. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
7. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. – Ч.1. – 172с.
8. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
9. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
10. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Якими граматичними ознаками характеризуються дієприкметники?
2. Як утворюються активні дієприкметники?

3. Від яких основ і за допомогою яких засобів утворюються пасивні дієприкметник?
4. Схарактеризуйте значення, граматичні ознаки та синтаксичні функції дієприслівників.
5. Схарактеризуйте значення, та творення дієприслівників.
6. У чому полягає специфіка творення дієприслівників?

Тема 31. Прислівник у сучасній українській літературній мові **Практичне заняття №35**

План

1. Загальна характеристика прислівника як частина мови.
2. Лексико-граматичні розряди прислівника.
4. Розряди прислівників за значенням та походженням.
5. Категорія ступенів порівняння прислівника.
2. Творення вищого та найвищого ступенів порівняння прислівників.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К. : Либідь, 1993. – 336с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ:ДНУ, 2000. – 370с.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436с.
6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. –Ч.1. –172с.
7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
8. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте прислівник як частину мови.
2. Які існують розряди прислівників за значенням та синтаксичною функцією?
3. Які бувають прислівники за способом творення?
4. Що ви знаєте про безособово-предикативні прислівники?
5. Які прислівники мають ступені порівняння? Розкажіть про творення вищого і найвищого ступенів.

Змістовий модуль VIII.

Словотвір сучасної української літературної мови

Тема 32. Основні поняття словотвору

Практичне заняття №36

План

1. Словотвір як наука про процеси та закономірності словотворення.
2. Словотворення, формотворення, словозміна.
3. Словотвірні ресурси. Типи словотворення.
4. Поняття про твірну базу та твірну основу.
5. Поняття про формант. Основні види формантів.
6. Словотвірний тип і словотвірне значення.
7. Словотвірна структура слова.

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. – К.: Вища школа, 1987.
2. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 1999.
3. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. – К.: Основа, 1998.
4. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К.: 1998.
5. Лінгвістичний аналіз: Практикум. Навчальний посібник / За ред. Г.Р. Передрій. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005.
6. Морфемна структура слова. – К., 1979.

Питання для самоконтролю

1. Що є предметом вивчення словотвору?
2. У чому полягає різниця між процесами словотворення, формотворення та словозміни?
3. Схарактеризуйте словотвірну структуру слова.
4. Яка група слів називається словотвірним типом?
5. Що таке словотвірне значення?
6. Назвіть типи словотвірних значень.
7. Яке слово називається твірним?
8. Як розуміти поняття твірна основа? Чи збігаються твірне слово і твірна основа?
9. Розкрийте суть поняття словотвірний ланцюжок.

Тема 33. Способи словотворення в українській мові

Практичне заняття №37, 38

План

1. Морфологічні способи словотвору.
2. Морфолого-синтаксичний спосіб словотвору.
3. Лексико-синтаксичний спосіб словотвору називають.
4. Лексико-семантичний спосіб словотвору називають.
5. Правила словотвірного аналізу слова.

Література

1. Горпинич В.О. Словотворення і словотвір української мови (тексти лекцій).- К., 1995.
2. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Словотвір. Морфологія.- К., 1999.
3. Клименко Н.Ф. Система афіксального словотворення сучасної української літературної мови.- К., 1973.
4. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови.- К., 1998.

Питання для самоконтролю

1. На основі яких способів словотвору виникають похідні слова?
2. У чому суть морфологічного способу словотвору? Які різновиди його є в українській мові?
3. Схарактеризуйте основні способи словотворення и українській мові.
4. У чому полягає морфолого-синтаксичний спосіб словотвору? Наведіть приклади.
5. Розкрийте суть та наведіть приклади слів, утворених лексико-семантичним способом.
6. Що об'єднує лексико-синтаксичний і лексико-семантичний способи словотвору?
7. На основі яких способів словотвору найпродуктивніше збагачується словниковий склад української мови? Підтвердіть відповідь прикладами.

Тема 34. Словотвір іменників, прикметників та дієслів української мови

Практичне заняття №39

План

1. Структура іменникових основ.
2. Способи творення іменників.
3. Основні способи прикметникового словотвору.
4. Внутрішньо дієслівний словотвір. Творення дієслів від інших частин мови..

Література

1. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 212 с.

3. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К.: ІМНАН, 1998. – 162 с.
4. Словотвір сучасної української літературної мови / Відп. ред. М.А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
5. Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 577 с.
6. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте структуру іменникових основ.
2. Які словотвірні типи назв осіб та абстрактних назв має іменник?
3. Наведіть приклади суфіксального, префіксального та префіксально-суфіксального творення іменників.
4. У чому полягає суть нульової суфіксації?
5. Розкажіть про словотвір складних та складноскорочених іменників.
6. Назвіть та наведіть приклади способів прикметникового словотвору.
7. Розкажіть про словотвір складних прикметників.
8. Схарактеризуйте внутрішньодієслівний словотвір.
9. Назвіть та наведіть приклади способів творення дієслів.
10. Які способи словотворення визначають специфіку дієслівного словотвору?

Змістовий модуль ІХ.

Синтаксична система сучасної української літературної мови Словосполучення. Просте речення

Тема 36. Різновиди словосполучень

Практичне заняття №40

План

1. Словосполучення як синтаксична одиниця.
2. Типи словосполучень за характером синтаксичного зв'язку між компонентами.
3. Типи синтаксичних словосполучень за будовою.
4. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням головного члена.
5. Типи підрядних словосполучень за формою підрядного зв'язку.
6. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні.

Література

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К., 1983. – С.9-17.

2. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
3. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.
4. Удовиченко Г.М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові. – К., 1968. – С.13-65.

Питання для самоконтролю

1. Чому словосполучення є синтаксичною одиницею?
2. Порівняйте слово, словосполучення і речення та вкажіть на спільні та відмінні риси цих одиниць
3. Дайте визначення словосполучення. Яка різниця між синтаксичними (вільними) і зв'язаними (фразеологічними) словосполученнями?
4. На які типи поділяються словосполучення за характером відношень між компонентами? За характером граматичних зв'язків слів у словосполученні?
5. Які різновиди словосполучень виділяються за рівнем злитості компонентів?
6. Які бувають словосполучення за будовою?
7. Які сполучення слів не є словосполученнями?
8. Які типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова ви знаєте?

Тема 37. Головні і другорядні члени речення

Практичне заняття №41

План

1. Загальна характеристика головних членів речення.
2. Особливості реалізації підмета в українській мові..
3. Присудок як граматична категорія речення. Різновиди присудка (за морфологічним, структурним і семантичним вираженням).
4. Тире між підметом і присудком.
5. Загальна характеристика другорядних членів речення.
6. Прямий та непрямої додатки.
7. Типи означень за способами їх вираження. Прикладка як різновид означення.
8. Різновиди обставин.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С.167- 173.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
3. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. Яка основна ознака присудка? Назвіть способи реалізації простого дієслівного присудка. Чим він може ускладнюватись?
2. Укажіть способи реалізації складеного дієслівного присудка.
3. Який присудок називається складеним іменним?
4. Назвіть способи реалізації підмета в українській мові.
5. За яких умов між підметом та присудком потрібно ставити тире?
6. Розкажіть про узгодження підмета і присудка у числі.
7. Якими ознаками характеризується додаток як структурно-семантичний компонент речення?
8. Схарактеризуйте різновиди означень за семантикою і за способами їх вираження
9. Що таке прикладка? Які різновиди прикладок ви знаєте?
10. Які семантико-синтаксичні відношення можуть передавати обставини?

Тема 38. Просте речення

Тема 37. Ускладнені речення. Речення зі звертаннями

Практичне заняття №42

План

1. Речення і його основні ознаки.
2. Типи речень за характером предикативних відношень та емоційним забарвленням..
3. Типи речень за метою висловлювання.
4. Різновиди речень за будовою та складом граматичної основи.
5. Різновиди речень за наявністю\відсутністю другорядних членів речення та наявністю\відсутністю пропущених членів речення.
6. Різновиди речень за наявністю ускладнюючих компонентів.
7. Ускладнення структури простого речення. Загальна характеристика.
8. Речення зі звертаннями.
9. Розділові знаки в реченнях зі звертаннями.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С.167- 173.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
3. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте речення як основну синтаксичну одиницю. Назвіть основні ознаки речення.
2. Які є речення за метою висловлювання?

3. Назвіть та наведіть приклади речень за характером предикативних відношень та емоційним забарвленням..
4. Які виділяють речення за будовою та складом граматичної основи?
5. З'ясуйте, у чому полягає відмінність між різновидами речень за наявністю\відсутністю другорядних членів та наявністю\відсутністю пропущених членів речення.
6. Схарактеризуйте речення за наявністю\відсутністю ускладнюючих компонентів.
7. Назвіть основні формальні (морфологічні та синтаксичні) засоби вираження заперечення.
8. Чим зумовлюється розмежування повних та неповних речень?
9. Які ви знаєте ознаки ускладненого речення?
10. Які існують типи формального ускладненого простого речення?
11. З'ясуйте різні погляди на природу звертання. Чи пов'язується граматично звертання із членами речення?
12. Назвіть морфологічні засоби вираження звертань.
13. Як виокремлюються звертання на письмі?

Тема 39. Односкладні речення, їх типи

Практичне заняття №43

План

1. Проблема односкладного речення в сучасній українській мові.
2. Типи односкладних речень. Односкладні речення дієслівного типу та їх особливості.
3. Односкладні речення іменного типу та їх особливості.
4. Загальна характеристика неповних речень.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001.
2. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення.-К.; Вища шк., 1986.-С.14-29.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. акад. І.К. Білодіда. - К.: Наук. думка, 1972 - С.232-309.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
5. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. Чим зумовлюється поділ речень на односкладні та двоскладні?
2. Назвіть типи односкладних речень. Що лежить в основі їх розмежування?

3. Схарактеризуйте та наведіть приклади означено-особових речень.
4. Схарактеризуйте та наведіть приклади узагальнено-особових речень.
5. Схарактеризуйте та наведіть приклади неозначено-особових речень.
6. Які основні різновиди безособових речень ви знаєте?
7. Які односкладні речення є інфінітивними? З'ясуйте питання про незалежний та залежний інфінітив.
8. Які структурні особливості номінативних речень? Схарактеризуйте різновиди номінативних речень.
9. У чому виявляється неповнота речень?
10. У чому відмінність між контекстуально і ситуативно неповними реченнями?
11. Схарактеризуйте та наведіть приклади еліптичних речень.

Тема 41. Речення з однорідними членами

Практичне заняття №44

План

1. Природа речень з однорідними членами.
2. Однорідні та неоднорідні означення.
3. Розділові знаки у реченнях з однорідними членами.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001.
2. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення.-К.; Вища шк..., 1986.-С.14-29.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. акад. І.К. Білодіда. - К.: Наук. думка, 1972 - С.232-309.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
5. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. Які типи смислових відношень встановлюється між однорідними компонентами?
2. Як поєднуються однорідні члени речення між собою? Які змістові відношення наявні між членами ряду?
3. Які слова при однорідних членах є узагальнюючими? Обґрунтуйте їх місце в реченнях з однорідними членами, синтаксичну роль.
4. З'ясуйте особливості координації присудка з однорідними підметами.
5. Які розділові знаки можуть бути в реченнях з однорідними членами?
6. Які слова можуть бути узагальнюючими?
7. Розкажіть про однорідні та неоднорідні означення.

Тема 42. Речення зі вставними та вставленими конструкціями

Практичне заняття №45

План

1. Природа речень зі вставними та вставленими конструкціями.
2. Розділові знаки в реченнях зі вставними та вставленими конструкціями.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001.
2. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення.-К.; Вища шк., 1986.-С.14-29.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. акад. І.К. Білодіда. - К.: Наук. думка, 1972 - С.232-309.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
5. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте погляди учених на природу вставних та вставлених компонентів.
2. Які конструкції називаються вставними? Схарактеризуйте їх семантичні різновиди та способи вираження.
3. Схарактеризуйте пунктуацію в реченнях зі вставними конструкціями.
4. Розкрийте функціонально-семантичні особливості та способи пунктуаційного оформлення вставлених конструкцій.
5. Схарактеризуйте пунктуацію в реченнях із вставленими конструкціями.

Тема 43. Речення з відокремленими членами

Практичне заняття №46

План

1. Ускладнення структури простого речення за допомогою відокремлення.
2. Розділові знаки в реченнях з відокремленими обставинами.
3. Розділові знаки в реченнях з відокремленими означеннями та прикладками.
4. Розділові знаки в реченнях з відокремленими додатками.
5. Розділові знаки в реченнях з уточнюючими членами.

Література

1. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001.
2. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення. – К.; Вища шк., 1986.-С.14-29.
3. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. акад. І.К. Білодіда. - К.: Наук. думка, 1972 - С.232-309.

4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000.
5. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.

Питання для самоконтролю

1. Що таке відокремлення?
2. Які члени речення можуть відокремлюватись?
3. За яких умов відокремлюються означення? Схарактеризуйте умови відокремлення залежно від препозиції або постпозиції означення щодо означуваного слова.
4. Назвіть типові випадки відокремлення прикладок.
5. Які обставини можуть відокремлюватись? Сформулюйте основні правила відокремлення обставин.
6. За яких умов відокремлюються додатки? Наведіть приклади.
7. Визначте, які члени речення є уточнюючими. Поясніть розділові знаки при них.

Змістовий модуль X.

Синтаксична система сучасної української літературної мови.

Складне речення

Тема 45. Складносурядні речення.

Практичне заняття №47

План

1. Поняття про складносурядне речення. Характерні ознаки речень цього типу.
2. Засоби поєднання предикативних частин складносурядних речень.
3. Класифікація складносурядних речень. Її принципи.
4. Складносурядні речення відкритої та закритої структури.
5. Розділові знаки в складносурядних реченнях.

Література

1. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наукова думка, 1969.
2. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ - К.: Вища школа, 2000. – С.357 – 358.
4. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.
5. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – С.297 – 312.
6. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1994. – С.597 – 624.

Питання для самоконтролю

1. Які речення називають складносурядними?

2. Які складносурядні речення є відкритими і закритими структурами?
3. Схарактеризуйте складносурядні речення з єднальними сполучниками.
4. З'ясуйте специфіку зіставно-протиставних складносурядних речень, різновидів зіставних і протиставних відношень між частинами складносурядних конструкцій.
5. У чому виявляються особливості складносурядних речень з розділовими сполучниками? Схарактеризуйте відношення взаємовиключення і чергування подій.
6. Дайте характеристику складносурядних речень із градаційними сполучниками.
7. Які розділові знаки ставляться між частинами складносурядних речень?

Тема 46. Складнопідрядні речення

Практичне заняття №48

План

1. Поняття про складнопідрядне речення розчленованої структури.
2. Складнопідрядні речення з підрядними часу.
3. Складнопідрядні речення з підрядними умови.
4. Складнопідрядні речення з підрядними мети.
5. Складнопідрядні речення з підрядними причини.
6. Складнопідрядні речення з підрядними місця.
7. Складнопідрядні речення порівняльні.
8. Складнопідрядні речення допустові.
9. Складнопідрядні речення наслідкові.
10. Складнопідрядні речення з підрядними супровідними.
11. Розділові знаки у складнопідрядних реченнях.

Література

1. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К.: Наукова думка, 1969.
2. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ - К.: Вища школа, 2000. – С.357 – 358.
4. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.
5. Шкуратяна Н.Г, Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К., 2000.
6. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – С.297 – 312.
7. Волох О.Т., Чемерисов М.Т., Чернов Є.І. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис. - 2-ге вид. - К., 1989.

8. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1994. – С.597 – 624.

Питання для самоконтролю

1. Які речення називають складнопідрядними?
2. Чому частини складнопідрядного речення є синтаксично нерівноправними?
3. Які основні різновиди підрядного зв'язку використовуються в складнопідрядному реченні?
4. Які речення належать до складнопідрядних з підрядними означальними? Схарактеризуйте їх різновиди.
5. У чому полягають специфічні особливості складнопідрядних речень із підрядною з'ясувальною частиною?
6. Схарактеризуйте складнопідрядні речення з підрядною частиною місця. Чому в структурно-семантичній класифікації ці конструкції віднесено до нерозчленованих?
7. Як поділяються за значенням складнопідрядні речення з підрядною частиною часу?
8. Яку функцію виконує підрядна частина у складнопідрядних реченнях з підрядною частиною способу дії, міри і ступеня?
9. З'ясуйте особливості структури і семантики складнопідрядних речень з підрядною порівняльною частиною.
10. Які є погляди на складнопідрядні порівняльні речення в українському мовознавстві?
11. Які складнопідрядні речення належать до складнопідрядних речень з підрядними причиновими? Схарактеризуйте засоби зв'язку складнопідрядних причинових речень та відтінки причинового значення.
12. З'ясуйте специфіку складнопідрядних речень з підрядною частиною мети.
13. У чому специфіка складнопідрядних речень з підрядною частиною умови?
14. Які речення належать до складнопідрядних з підрядною допустовою частиною? Як співвідносяться головна і підрядна частини в складнопідрядних реченнях із підрядною частиною наслідку?
15. Укажіть на особливості складнопідрядних речень з підрядною супровідною частиною.
16. Які розділові знаки ставляться між частинами складнопідрядних речень?

Тема 47. Безсполучникові складні речення

Практичне заняття №49

План

1. Природа безсполучникового речення.
2. Складні безсполучникові речення з однотипними частинами
3. Складні безсполучникові речення з різнотипними частинами
4. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.

Література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – С.297 – 312.
2. Волох О.Т., Чемерисов М.Т., Чернов Є.І. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис. - 2-ге вид. - К., 1989.
3. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1994. – С.597 – 624.
4. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
5. Сучасна українська літературна мова /За ред. М.Я.Плющ - К.: Вища школа, 2000. – С.357 – 358.
6. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.
7. Шкуратяна Н.Г, Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К., 2000.

Питання для самоконтролю

1. Які речення називають безсполучниковими?
2. Схарактеризуйте граматичні відношення між частинами безсполучникових речень.
3. Які існують смислові відношення між частинами безсполучникових речень?
4. Визначте основні різновиди безсполучникових речень.
5. Які розділові знаки ставляться між частинами безсполучникових речень?

Тема 48. Багатокомпонентні складні речення

Практичне заняття №50

План

1. Поняття про багатокомпонентне складне речення.
2. Багатокомпонентне безсполучникове речення.
3. Багатокомпонентне складносурядне речення.
4. Класифікація багатокомпонентних складнопідрядних речень
 - конструкції з послідовною підрядністю;
 - конструкції з супідрядністю (однорідною і неоднорідною);
 - конструкції, що поєднують у собі супідрядність і послідовну підрядність.
6. Складне речення з різними видами зв'язку.

Література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – С.297 – 312.
2. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1994. – С.597 – 624.
3. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К., 1969.
4. Сучасна українська літературна мова /За ред. М.Я.Плющ - К.: Вища школа, 2000. – С.357 – 358.

5. Сучасна українська мова /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.305 – 310.
6. Шкуратяна Н.Г, Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. – К., 2000.

Питання для самоконтролю

1. Які особливості побудови багатокomпонентних складних речень із сурядним зв'язком?
2. Які особливості побудови багатокomпонентних складних речень із безсполучниковим зв'язком?
3. У чому полягає особливість складнопідрядних багатокomпонентних речень?
4. З'ясуйте специфіку складнопідрядних речень з неоднорідною супідрядністю.
5. Які речення належать до складнопідрядних конструкцій з послідовною підрядністю?
6. Схарактеризуйте різновиди конструкцій з послідовною підрядністю відповідно до характеру засобів зв'язку.
7. Які конструкції належать до складнопідрядних речень з однорідною супідрядністю?
8. Схарактеризуйте моделі контамінованих речень, у яких по-різному комбiнуються однорідна супідрядність, неоднорідна супідрядність і послідовна підрядність.

V. Завдання для самостійної роботи

Змістовий модуль 1.

Вступ до вивчення навчальної дисципліни

Тема 1. Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови

Завдання:

1. Написати реферат на тему: «Етапи розвитку та становлення української мови».

Тема 2. Літературна мова. Поняття *норма*

Завдання:

1. Законспектувати статті Конституції України, де йдеться про українську мову.

Тема 3. Стилiстична диференціяція української мови

Завдання

1. Опрацювати таблиці „Диференціяція стилів мови” (за підр. Глушик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери. – К.: А.С.К., 2004. – С. 21 – 25).
2. Підібрати зразки текстів різних стилів української мови.

Змістовий модуль II.
Орфоепічні та орфографічні норми
сучасної української літературної мови

Тема 4. Поняття про орфоепію. Основні риси української літературної вимови

Завдання:

1. У фаховій літературі знайти приклади до теми «Орфоепічні норми української мови».

Тема 5. Графіка та орфографія української мови

Завдання:

1. У фаховій літературі знайти приклади до теми «Орфографічні норми сучасної української літературної мови»

2. Підкреслити та пояснити в тексті основні орфограми української мови.

Був прозорий сонячний ранок, і мовчазні навколишні простори, дбайливо устелені срібленим сніговим килимом, так ясніли напроти сонця, що аж сліпило очі. З кінських ніздрів сизо порскали клубні пари, лунко били копита об мерзлу, закам'янілу землю, і лискучі полозки саней, весело поскрипуючи, грайливо заточувались то в один бік, то в другий.

Обабіч дороги бовваніли пухнасті, завалені снігом дерева, випинались кущі, схожі на білі копиці, тоскно дзвеніло на вітрі торішнє сухе бадилля, де-не-де гостро виткнуте з-під заметів.

Ось у вибалку зарядило хатками, обставленими рудим очеретом, село. Тонкі сизуваті цівочки диму рівно вилися з плетених бовдурів високо вгору, мов змагалися, хто з них дістанеться вище. А над усім прозорим безмежжям у блакитному бездонні неба промінилось сонце.

Він широко вдивлявся в ясне безмежжя простору своїми великими очима, і десь із глибини, спідсподу виринали дивне переконання, що оця-от земля і є його єдина найвірніша кохана, заради якої бродить шляхами велелюдними, терзається, борється, плекає світлі сподівання, виношує в серці пристрасні слова.

Змістовий модуль III.
Фонетичні норми
сучасної української літературної мови

Тема 6. Фонетична система української мови

Завдання

1. Визначте слово за характеристиками фонем, із яких воно складається:

- Приголосний, передньоязиковий, піднебінний, твердий, зімкнений, дрижачий, сонорний;
- Голосний, заднього ряду, низького піднесення, нелабіалізований;
- Приголосний, передньоязиковий, зубний, м'який, зімкнений, проривний, дзвінкий;
- Голосний, переднього ряду, високого піднесення, нелабіалізований;
- Приголосний, передньоязиковий, зубний, м'який, щілинно—фрикативний, глухий;
- Приголосний, передньоязиковий, зубний, м'який, зімкнений, проривний, глухий.
- Приголосний, передньоязиковий, зубний, твердий, зімкнений, проривний, глухий;
- Голосний переднього ряду, середнього піднесення, нелабіалізований;
- Приголосний, передньоязиковий, зубний, твердий, щілинний, боковий;
- Голосний заднього ряду, середнього піднесення, лабіалізований.

2. Запишіть текст фонетичною транскрипцією, поясніть фонетичні зміни звуків
Коли твої очі ближче до землі – більше бачиш. Вчишся читати по слідах, по загублених речах, по зрослих квітках. Це своєрідні літери. З них складаються слова. Потім розповідь...

Знизу тобі видніше. Від ніг до голови перед тобою виникають постаті. Чоловіки. Жінки. Старі. Одверті. Підступні. Добрі. Нахабні. Чесні. Чисті. І ні одна риска на їхньому обличчі не може сховатись, і під повіками нічого не може замаскуватись – усе напоказ, голо, відкрито.

І характери розпізнавати легше. Перед тобою не криються. В жесті, слові, зверненому до твого тіла, прикутого до чотириколісного майданчика, повністю виражають свою суть (Є. Гуцало).

Тема 7. Чергування голосних і приголосних звуків в українській мові

Завдання:

1. Подані слова згрупуйте відповідно до типів чергувань голосних. Поясніть, чим зумовлені такі чергування.

Сльоза, вечерея, півень, дьоготь, текти, пишно, прати, копійок, кисень, брова, стій, летіти, півня, стерти, копієчка, ліктя, женити, Канів, стояти, бренькіт, осіб, Канева, осінь, Київ, чорнобривий, політ, лікоть, жонатий, оселі, нігтя, стирати, ніготь, бриніти, пишениця, сліз, дьогтю, особа, витікати, перу, кисню, звечора, Києва.

2. Поясніть, чому у поданих словах фонеми /o/, /e/ не чергуються з /i/. Згрупуйте ці слова відповідно до правил.

Олівець, кілок, дзвінок, мороз, ворона, колос, берег, зелень, торг, жовтий, морква, водовоз, діжечка, доленька, кінець, чобіток, город, сорок, борг, кров, джерел, велет, товстий, ниточка, зірочка, вихователь, автор, закон,

мислитель, стілець, тихесенький, порт, модель, чверть, жертва, екзамен, молот, сором, словник, салон, готель.

3. Від поданих нижче слів утворіть форму 1-ої особи однини теп. або майб. часу. Поясніть наявне чергування приголосних:

- *ходити, леліти, косити, спекти, трусити;*
- *зварити, манити, молоти, пороти, створити;*
- *любити, графити, зловити, ломити, ліпити.*

4. До наведених слів доберіть споріднені, які б при словотворенні відбивали чергування, що є наслідком I та II палаталізації.

Книга, жінка, молоко, берег, вік, рука, крига, нога, батіг, вухо, дорога, страх, бік, свекруха, горох, рух, подруга, сойка.

Тема 8. Склад і складоподіл в українській мові

Завдання:

1. Подані слова поділіть на склади. Визначте типи складів, поясніть правила складоподілу.

Гірка, письмо, люблю, мудрий, восковий, тісто, вогкий, ніхто, плаксивий, вісна, качка, землячка, ручний, булочка, обжарити, молотьба, мітка, місто, розжитись, ворожба, служба, ложка, обшук, рідко, ліжко, кінський, сільський, анархія, тронка, діброва, торба, редька, майно, надзелень, військовий, абстрактність, доріжка, життя.

2. Наведіть приклади: а) прикритих і одночасно відкритих складів; б) прикритих і закритих; в) неприкритих і відкритих; г) неприкритих і закритих.

Тема 9. Суперсегментні одиниці в українській мові

Завдання:

1. Поставте наголос у поданих словах. Згрупуйте їх за правилами.

Щавель, ревінь, решето, ворота, верба, олень, спина, кропива, ознака, предмет, квартал, кілометр, барометр, до кого, близький, новий, дочка, візьмемо, колесо, читання, дрова, машинопис, ненависть, центнер, разом.

2. Розбийте текст на речення, а речення – на синтагми.

Погодою у нас на сінокоші казали щось років з півтораста завідувала ворона це була так би мовити наша фамільна ворона вона возсідала коло нашого куреня на високій сокорині і звідти бачила всіх нас і все що ми пили їли яку рибу ловили чи де зарізали деркачика косою чи перепілочку бачила усіх пташок у нашій лісі все чула і найголовніше віщувала погоду (О. Довженко).

3. Прочитайте уривки з текстів. Проаналізуйте функції фразового, логічного наголосу, інтонації, паузи. Зробіть орфоепічний розбір виділених слів

*Перш ніж **опинитись** на Білому озері, мало відбутися безліч розмов – куди найкраще поїхати влітку, щоб потрапити далі від гамірного міста, від людського стовповиська, від чаду, щоб зав'язатись далі від звичних туристських маршрутів, популярних відпочинкових місць, де можна зустріти, якщо не свого*

сусіда, то співробітника, а якщо не співробітника, то кількох знайомих киян неодмінно(Є. Гуцало).

Озеро! Сяйнуло величезним світлим серпом попід самою кукурудзою, сягаючи до самої польової доріжки, по якій ми з'їжджаєм з горба!

Під'їхали, зупиняємось, мовби самі ще не вірячи знахідці. Вода! Чуєм, як вона пахне (О. Гончар)...

Змістовий модуль IV.

Лексичні норми

сучасної української літературної мови

Тема 10. Лексико-семантичні категорії в українській мові

Завдання:

За всіх лихоліть Полісся було своєрідною оазою порятунку для полудневих мешканців України. Впродовж багатьох сторіч Київ та його околичні землі постійно зазнавали жорстоких нападів, що їх чинили степові тюркські кочівники, чорні клобуки-берендеї, торки, печеніги і, особливо, половці, себто кипчаки та кумаки. Про ці події мовиться і в “Повісті минулих літ”. Але найбільших руйнувань зазнав стольний град за татаро-монгольської навали, а пізніше й од кримчаків та турків. Кілька століть поспіль полудневі землі нагадували суцільну руїну. Багатьом краянам, котрі лишилися в живих, доводилося відступати в поліські нетрища, щоб перебути страшні лихоліття. Так чинили й київські князі та їх прислуга, яка здебільшого осідала в Овручі – одній зі столиць літописних древлян. Згуртувавши сили, вони невдовзі поверталися назад, щоб оживити сплюндровані чужинцями місця. Жоден із зайд не наважувався “погостювати” в густих пралісах, серед топких боліт та суцільного бездоріжжя; якщо й були окремі набіги, то вони, як засвідчують численні легенди й перекази, закінчувалися трагічно для нападників. Із цієї нагоди варто згадати й такий історичний факт: року 945 великий князь київський, відновивши владу над древлянами, вирушив збирати чергову подвійну данину з лісовиків, що й стало причиною його загибелі – розгнівані тутешняки вчинили над ним самосуд неподалік Коростеня, який був тоді столицею древлян (Ст. – 2004. – № 1).

1. Виписати слова, вжиті у прямому і переносному значенні. Визначити тип перенесення.
2. Виписати багатозначні слова (увести у словосполучення).
3. До трьох слів (різні частини мови) утворити синонімічні ряди.
4. До п'яти слів (різні частини мови) підібрати антоніми.
5. Знайти слова, які можуть утворювати омонімічні пари.
6. Проаналізувати використану лексику з погляду активного та пасивного вживання.
7. Знайти стилістично марковані слова.

Тема 11. Лексика української мови за походженням

Завдання:

1.Визначте за фонетичними та граматичними показниками, з якої мови запозичене слово.

Гіперреалізм, форсаж, цивілізація, штихель, спагеті, штрек, ятаган, премудрий, шляхта, джин, джентльмен, штанга, аспірантура, штамп, будуар, ажіотаж, вождь, турне, камбуз, жабо, балик, джемпер, ярлик, диктатура, депресія, парча, синтаксис, псевдонім, архітектор, саранча, дисгармонія, гюйс, тріо, піца.

2.Користуючись "Етимологічним словником української мови", пояснити походження і значення назв українських місяців і днів. Назвати серед них власне українські слова.

3.Користуючись словником іншомовних слів, выпишіть по 4-6 слів, запозичених із західноєвропейських мов. Складіть з ними речення.

Тема 12. Лексика української мови з погляду сфер вживання

Завдання:

1.Наведіть приклади (до 10) індивідуально-авторських неологізмів, укажіть способи їх творення. Проаналізуйте використану лексику з погляду активності її вживання. З якою метою вживається в цьому тексті застаріла лексика?

За всіх лихоліть Полісся було своєрідною оазою порятунку для полудневих мешканців України. Впродовж багатьох сторіч Київ та його околичні землі постійно зазнавали жорстоких нападів, що їх чинили степові тюркські кочівники, чорні клобуки-берендеї, торки, печеніги і, особливо, половці, себто кипчаки та кумаки. Про ці події мовиться і в "Повісті минулих літ". Але найбільших руйнувань зазнав стольний град за татаро-монгольської навали, а пізніше й од кримчаків та турків. Кілька століть поспіль полудневі землі нагадували суцільну руїну. Багатьом краянам, котрі лишилися в живих, доводилося відступати в поліські нетрища, щоб перебути страшні лихоліття. Так чинили й київські князі та їх прислуга, яка здебільшого осідала в Овручі – одній зі столиць літописних древлян. Згуртувавши сили, вони невдовзі поверталися назад, щоб оживити сплюндровані чужинцями місця. Жоден із зайд не наважувався "погостювати" в густих пралісах, серед топких боліт та суцільного бездоріжжя; якщо й були окремі набіги, то вони, як засвідчують численні легенди й перекази, закінчувалися трагічно для нападників. Із цієї нагоди варто згадати й такий історичний факт: року 945 великий князь київський, відновивши владу над древлянами, вирушив збирати чергову подвійну данину з лісовиків, що й стало причиною його загибелі – розгнівані тутешняки

вчинили над ним самосуд неподалік Коростеня, який був тоді столицею древлян (Ст. – 2004. – № 1).

Тема 13. Фразеологія сучасної української літературної мови

Завдання

1. Поясніть значення фразеологізмів. Визначте тип фразеологічних одиниць за способом з'єднання їх складників (зрощення, єдності, сполучення).

Невеликий клопіт, на швидку руку, робити погоду, канути у воду, впасти в дитинство, виймати Бога за бороду, калачем не заманити, слізьми вмиватися, кадити фіміам, бачити не далі власного носа, воду каламутити, і в ус не дуги, за тридев'ять земель, скорчитися в три погібелі, теревені правити, за словом до кишені не лізти, до ручки, дрижаків хапати, диму без вогню не буває, рожеві окуляри, твердий горіх, горбатого могила виправить, у поті чола, впадати в око, відкрити Америку, сам не свій, скривити кислу міну, через пень-колоду, лити крокодилачі сльози, повиснути в повітрі.

Змістовий модуль V.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (іменні частини мови)

Тема 16. Граматичні категорії іменника

Завдання:

1. Зробіть повний морфологічний аналіз іменників, представлених у реченні.

З жита раптом вириває Русалка Польова: зелена одіж на її просвічує де-не-де крізь плащ золотого волосся, що вкриває всю її невеличку постать: на голові синій вінок з волошок, у волоссі заплутались рожеві квітки з куколю, ромен, березка (Л.У.).

Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові

Завдання:

1. Утворіть повну парадигму відмінювання іменників, відокремлюючи флексії. Поясніть фонетичні зміни, які відбуваються при відмінюванні.

Сльоза, дно, вухо, біль, імя.

2. Розподіліть іменники за типами відмінювання.

Пуща, листя, невдаха, ворота, корінь, край, вогнище, мати, спадковість, подорож, ведмежатко, хлоп'я, сходи, ножиці, соколя, двері, журі, собака, таксі, резюме, майбутнє, дівчатко, наречена, вереда, військовий.

Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові

Завдання:

1. Наведіть приклади переходу прикметників з одного розряду в інший. Складіть з ними речення.

2. Утворіть, де це можливо, форми вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Прокоментуйте фонетичні зміни.

Зеленавий, важкий, кривий, пречесний, глибокий, білявий, дорогий, поганий, високий, порядний.

3.Зробіть повний морфологічний аналіз прикметників та іменників I відміни, представлених у реченні.

Пісня наче рвалася з грудей, вона то гриміла, як цілий оркестр, то коливалась на тонісенській струні, то пестила серце найніжнішими у світі тріпотливими звуками (Дон.).

Тема 19. Особливості відмінювання прикметників в українській мові

Завдання:

1.Утворіть повну парадигму відмінювання прикметників, відокремлюючи флексії.

Білолиций, високий, синій.

Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1. Зробіть повний морфологічний аналіз займенників, прикметників, числівників та іменників II відміни, представлених у реченні.

Сказать по щирій правді, моїх женихів хоч посім за цибулю продавай на богуславському ярмарку, та й то ніхто не купить (Н.-Лев.).

Тема 21. Особливості відмінювання займенників в українській мові

Завдання:

1.Визначте розряд займенників за значенням. Утворіть повну парадигму відмінювання займенників.

Воно, абищо, будь-скільки, чий, весь, наш, що, ніхто.

Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.Зробіть повний морфологічний аналіз числівників, прикметників та іменників III відміни, представлених у реченні.

Обоє вони zostалися з матір'ю – пасивною жінкою, якій було далеко за сорок (Грінч.).

Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові

Завдання:

1. Провідмініяйте числівники 25, 278, 5694, 32617.

2. Напишіть цифри словами. Поясніть особливості відмінювання.

До 376 додати 7, від 292 відняти 24, до 3624 додати 9, від 3112383 відняти 11, скласти 23 з 2879, сума чисел дорівнює 203, скільки разів 8 міститься в 72.

Змістовий модуль VI.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)

Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.Зробити повний морфологічний аналіз прийменників, представлених у реченнях

Під ножами вітру гострого ми йдемо рука в руці (Сом). 2. Прагнення до добра живе у кожній людині (Мушк.). 3. Як їх зносили з поля! Набрехали від крові рядна (Кост.). 4. За хвилю старий вернув собі самовладання... (Гонч.) 5. Довкола лід бабами зарябів (Кост.). 6. Саваоф у вилинялій роботі заводській (Гонч.). 7. Але для мене — у святім союзі: душа і тіло, щастя з гострим болем (Тел.). 8. Перший стояв якусь хвилю в задумі... (Гонч.)

2.Пояснити правопис прийменників та сполучників.

У/наслідок, на/перед, з/метою, з/під, з/поза, по/серед, по/між, із/за, з/над, немов/би/то, ні/би/то, неначе/б/то.

Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.Зробити повний морфологічний аналіз сполучників, представлених у реченнях.

А час ішов: то скапував з рибальського весла, то поскрипував у крилах вітряка, то відлітав у далечінь пташиною зграєю (М.Стельмах). ... Чи дружина вірна, чи скорботна мати, чи сестра твоя шлють ті листи (І.Гончаренко). Ми то купаємо очі в морі, то очі в очах (М.Коцюбинський). а поет усе то грає, то щось пише на папері (Леся Українка). З весни Іван щодня у полі – то оре, то засіває яриною (Панас Мирний). А по дашку прозорої веранди ходили то доці, то голуби... (Л.Костенко). То хмарка набіжить, і бризне дощ краплистий, Ясною вільгістю оббризкавши цвітінь, То сонце вигляне ласкаво-променисте І знов сховається, і знову дощ і тінь (М.Рильський). Голос, тонкий, гнучкий, дзвінкий, так і розходився на всі боки: то розлягався в високім просторі, то слався по землі, по зелених житах, то завмирав оддалеки на полях розлогих, то вливався в душу якимсь несвідомим щастям (Панас Мирний). Доріжка петляла в густих заростях, то спускаючись униз, у глибокі балки й темні яри, то піднімаючись на круті горби, у царство грабів і предковічних дубів (В.Малик).

Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.Зробіть повний морфологічний аналіз часток, представлених у реченнях.

Ось і зараз земля ледь-ледь видягалася зі снігів і вдягалася у рясні та сиві тумани, ще навіть не до світанок, а передсвітання весни (К. Мотрич). 2. Доля, виявляється, є не лише у людей, а й у криниць (К. Мотрич). 3. А тут ніби нічого й не змінилося (І. Цюпа). 4. Невже й справді існує в природі “дух місця”, як твердили древні мудрі люди? (І. Цюпа).

2. Пояснити правопис часток.

Скиньте/но, вирушили/ж, домовились/таки, ще/й, відпочинь/бо, відгорніть/же/бо, таки/відбили, ну/й, якимсь/то, наверстали/таки, наряд/чи/справились, заспівайте/ж/бо, хоча/б/знати, таки/виконали.

Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.Зробіть повний морфологічний аналіз вигуків, представлених у реченнях.

І. 1. — Ох-ох-ох! — застогнала Мотря достоту таким жалібним голосом, як стогнала Кайдашиха. 2. — Тпру, сірий! Тпру, моругий!.. — кричав Кайдаш. 3. — Ану, Лавріне, бери заступа та йди на роботу, — загадував Карпо братові. 4. — Ой боже мій! Що ж тепер нам робити? де Мелашки шукать? — заговорила Кайдашиха (Н.-Лев.). 5. — О, Максим Залізник — щирий козак... — говорив голосно дякон (Стар.). б. — Цить, поганець! — гучно крикнув Залізник (Стар.). 7. Ми ж розлучились... Матінко свята! Чи я ж тебе примушую кохати?! 8. А пугачі, неначе запорожці, «пу-гу! пу-гу!» кричали уночі (Кост.). 9. — О, стонадцять чортів вам з Мелашкою разом! — закричала Мотря (Н.-Лев.). 10. — Ох, ніхто не знає, братіку! — Прися глибоко зітхнула (Стар.). 11. Ну, одчиняйте церкву (Стар.). 12. — Гей, хлопці! — гукнув Залізник (Стар.).

Змістовий модуль VII.

Морфологічні норми сучасної української літературної мови

(дієслово, прислівник)

Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові

Завдання:

1.У поданих дієсловах виділіть основу інфінітива та основу теперішнього часу.

Вести, брати, бігати, стелити, стукати, стрибнути, пізнати, розкласти, вирощувати, замкнути.

2. Випишіть фрагмент тексту обсягом 0,5 стор., схарактеризувавши в ньому форми дієслова.

3.Утворіть і схарактеризуйте особові парадигми дієслів *гавкати, зробити, робити.*

Тема 29. Дієслівні категорії

Завдання:

1. Утворіть видові пари дієслів усіма можливими способами.

Дозволяти, кликати, сідати, допікати, подобатися, питати, спускатися, брати, дякувати, стукати, ловити, берегти, говорити, зафарбовувати, замальовувати, переміряти, перекидати, скликати, вирубати, скидати.

2. Знайдіть одновидові дієслова та такі, що поєднують у собі значення обох видів дієслова.

Переїхати, розговоритися, потурбувати, посадити, наговоритися, гордувати, надуматися, зимувати, прагнути, бродити, ходити, творити, намагатися, водити, володіти, сваритися, температурити, тріумфувати, верховодити, одержувати, переходити, гарантувати, зустрічати, інтенсифікувати, телеграфувати, стабілізувати, приватизувати.

3. Складіть словосполучення, в яких би подані дієслова були перехідними і неперехідними.

Будувати, подарувати, копати, грати, приймати, фарбувати, робити.

4. Замініть словосполучення так, щоб у них перехідні дієслова стали неперехідними і навпаки.

Писати книжку, посадити дерево, купити хліба, вправа виконується, склеїти з паперу, питання з'ясувалося, турбуватися про нас, білити паркан, складати іспит, зустрілися товариші.

5. Запишіть подані дієслова в усіх формах наказового та умовного способів. Поясніть їх творення.

Порадити, розказати, змагатися, перевіряти, перевірити, хотіти, принести, сказати.

6. Від поданих дієслів утворіть усі форми майбутнього часу.

Літати, вирішувати, ловити, казати, сидіти, лічити, мовчати, чути, нотувати, берегти.

7. Від поданих дієслів утворіть усі можливі часові форми.

Летіти, полетіти, влетіти, влітати, творити, створити, перетворити, поливати, полити, стрибати, стрибнути, пострибати.

8. Зробіть повний морфологічний аналіз дієслів, представлених у реченні.

Не спиняй думок крилатих, хай летять в світи: безліч дивних див угледити їх очима ти. Обніми рукою землю, кров'ю обігрій, але духу, духу тісно на землі малій. Хай тобі людський мурашник наче рідний брат, але ти на світ широкий не дивись з-за ґрат. В небо лить, де він прекрасний, сонячно-ясний... В раюванні дух свій світлий з його сяйвом злий (О.Олесь). Яку б не відчував я на плечах знемогу, якими б шляхами не йшов, в найтяжчі хвилини гукав на підмогу Надію, і Віру, й Любов (М. Тк.).

Тема 30. Дієприкметник та дієприслівник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1. Утворіть від поданих дієслів можливі дієприкметникові форми. Поясніть їх творення.

Сушити, крутити, лити, почорніти, сказати, збільшити, очікувати, полоти, затиснути, літати, сидіти, просити, позеленіти, білити, різати, зварити, бити, викликати, викликати.

2. Від поданих дієслів утворіть можливі форми дієприслівників. Поясніть їх творення.

Їхати, приїхати, везти, привезти, вивчати, летіти, рости, хотіти, лити, вимити, виїжджати, махнути, синіти, посиніти, оголошувати, забивати, сідати, колоти, заплести.

3. Поясніть правопис дієприкметників та дієприслівників.

Не/скопана земля, не/висушені добре горіхи, не/завершена робота, яблука ще не/зірвані, ніким не/читані вірші, трава не/викошена, не/відпрацьований механізм, не/фарбовані стіни, а лаковані, не/бачена ніколи фортеця, не/прогріта сонцем земля, не/подолавши втоми, своєчасно не/продумуючи план дії, точно не/пам'ятаючи, не/навидячи здавна, не/хтуючи пропозицією, залишився не/здужаючи, не/здужаючи підняти, не/переглянувши фільм.

Тема 31. Прислівник у сучасній українській літературній мові

Завдання:

1. Зробіть повний морфологічний аналіз прислівників, займенників, числівників, прикметників та іменників IV відміни, представлених у реченні..

Моє вогняно-руде кошеня сиділо посеред вулички, то одним, то другим цікавим оком зазираючи на подвір'я, й подеколи придушено нявчало – чи то здивовано, чи то захоплено (Рус.).

2. Запишіть прислівники і прислівникові сполучення; поясніть правопис.

З/на/двору, без/вісти, в/низу, на/зустріч, зо/очі, з/віку, що/місяця, на/початку, на/пере/бій, с /під/ лоба, в/одно/сталь, віч/на/віч, день/у/день, будь/де, де/коли, аби/де, на/відмінно, один/в/один, по/сусідськи, на/диво, на/приклад, не/зовсім, ні/трохи, по/друге, пліч/о/пліч, де/таки, в/третє, до/вподоби, на/жаль, на/добраніч, до/побачення, до/речі, на/пам'ять, хоч/не/хоч, по/трое, у/голос, в/цілому, с/під/лоба, без/перестанку, до/нині, по/під//тинню, з/на/двору, чим/дуж, без/вісти, за/пані/брата, о/півночі, по/одинці, на/відріз, у/стократ, що/сили, по/всюди, по/за/торік, за/довго, за/молоду, в/одно, за/одно, в/до/світа, мимо/волі, на/в/простець, на/гора, по/латині, до/вподоби, на/славу, без/угаву, без/пуття, на/скаку, до/речі, в/обріз, на/жаль, на/біс, на/відмінно, рік/у/рік, сам/на/сам, день/у/день, сама/самотою, раз/у/раз, як/не/як, віч/на/віч, всього/на/всього, по/двоє, в/двоє, по/братерськи, пліч/о/пліч.

Змістовий модуль VIII.

Словотвір сучасної української літературної мови

Тема 32. Основні поняття словотвору

Завдання:

1. У поданих словах виділіть основу і закінчення; визначте похідні, непохідні, чисті основи.

Дорога, дорожній, дорогий, дорого, подорож, дорожчий, дорогоцінний, дороженький, дорожчати; міст, мостити, моцений, мостовики, місточком, підмощу, вимостять; круг, круглий, кругом, кружляти, округлити, кругозір, кружечок, кружу, навкруги.

2. З'ясуйте твірні основи та словотворчі суфікси в наведених іменникових словах.

Новизна, рівнина, далечінь, димар, цілісність, доброта, вітрячок, самота, возовиця, дідусь, вирощення, сплетіння, щиросердність.

3. Дайте характеристику явищ словотворення, фомотворення, словозміни.

Море-моряк, вікна-вікнами, пишу-пишуть, пакувати-пакунок, теплий-тепліший, стіл-столи, малювати-намалювати, заповнювати-заповнюватися, ліки-лікар, скрипка-скрипаль, земляний-землянка.

4. Доведіть, що подані слова належать до одного словотвірного типу.

Гітарист, флейтист, бандурист, домбрист, піаніст.

5. З'ясуйте словотвірні значення суфіксів у словах різних словотвірних типів:

Долина, яворина, свинина, довжина, дівчина, дубина, картоплина, насінина, ущелина, комірчина, осетрина, телятина, пухлина, соломину.

Ходок, візок, замок, струмок, квиток, яструбок, виводок, росток.

Днище, ручище, очища, котище, вітрище, вовчище, холодище, звалище.

Літун, двигун, балакун, веселун, бігун, цвіркун, скакун, ревун, мазун. □

6. Побудуйте словотвірне гніздо з дієслівним коренем -роб-.

Тема 33. Способи словотворення в українській мові

Завдання:

1. Перепишіть у чотири колонки іменники, утворені: а) префіксальним способом; б) суфіксальним; в) префіксально-суфіксальним; г) безафіксним.

Заспів, виліт, обмілина, викрутка, винахід, правнук, перегрівання, обезболювання, складка, олюднення, збори, відвертість, паморозь, розлука, вистава, призбирувати, заземлити, обезлюднити, надпліччя, наказ, надріз, надлюдина.

2. З'ясуйте способи творення складних слів.

Доротворець, мироносний, повсякчасно, сон-трава, капіталовкладення, хліб-сінь, сімдесят, Нечуйвітер, сороконіжка, босоніж, профзбори, комбат, Панібудьласка.

3. Розподіліть абрєвіатури за словотвірними типами.

Вуз, ВАК, загс, мопед, США, ремточмеханіка, головпостач, ООН, ЮНЕСКО, завуч, універмаг, агітпункт, військкомат.

4. Поясніть спосіб творення поданих слів.

Добрідень, вигін, подарунок, супутник, навкруги, бігом, придане, перстень, осмислення, задум, учений, чепурун, чародійний, українознавство, приказка, прмова, срібло-золото, неблиця, звуконаслідування, опис, розкошелитися, хазяйнувати, збільшити, злива, вагон-ресторан, лікнеп, наречена, недавній, глибоко, сповна, мед-пиво, надпотужний.

Тема 34. Словотвір іменників, прикметників та дієслів української мови

Завдання:

1. Утворіть прикметники від поданих слів. Визначте суфікс.

Довгий, сизий, сухий, брудний.

2. Утворіть прикметники від іменників. Визначте суфікс.

Борода, скеля, плече, лоб, тінь, барва.

3. Випишіть у дві колонки дієслова, утворені суфіксально-постфіксальним та префіксально-суфіксально-постфіксальним способами.

Брататися, гніздитися, заручитися, таборитися, чужатися, умиротворитися, просльозитися, засніжитися, обезкровитися, переморгуватися.

4. Зробіть словотворчий аналіз слів.

Жовть, праслов'янський, змужніти.

5. До поданих слів доберіть ряд похідних, утворених різними способами.

Земля, друг, рідний, зелений, два, сто, платити, ходити, сам, учора, ой, ні.

Змістовий модуль ІХ.

Синтаксична система

сучасної української літературної мови. Просте речення

Тема 35. Поняття про синтаксис. Речення і словосполучення.

Завдання:

1. Ознайомитися з працею

Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наук. думка, 1983. – 219 с.

2. Законспектувати статтю

Кучеренко І.К. Об'єкт і предмет синтаксису // Українське мовознавство. – Вип 1. – К., 1973. – С. 26-34.

Тема 36. Різновиди словосполучень

Завдання:

1. Розберіть словосполучення. Визначте стрижневе слово і тип смислових відношень.

Приємно їхати, фізична сила, переслідувати мету, готовий до дії, мимовільно торкнутись, керувати І автомобілем, мелодія плюскоту, висіти на волосині, шелест трави, виглянувши з вікна, впевнений у собі, крапля в морі, усім відомий, двоє вояків, гарячий від сонця, двері на вулицю, знайомий багатом, з трьох разів, бажання працювати, дуже квапливо, кожен з них.

Тема 37. Головні і другорядні члени речення

Завдання:

1. У наведених реченнях визначте граматичну основу. Зверніть увагу на способи вираження присудка.

Ми не можемо терпіти, щоб спустошився світ паліями війни (О.Гончар). Не може вбить поета куля жодна, коли в його поезії народ (В.Сосюра). Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була (П.Тичина). учительська професія - це людинознавство. Постійне проникнення в складний духовний склад людини, яке ніколи не припиняється (В. Сухомлинський). В кожній людині — мільйони років еволюції, вона несе в собі неоціненні скарби - розум, совість, талант, потенціал творчої енергії. Скільки поколінь передало в клітини її пам'яті свій досвід? (М.Шумлевський). Як море, в долоні хвилюється хліб, налитий снагою землі, — здається, по ньому проплисти могли б великі морські кораблі (М. Упенік).

2. У поданих реченнях проаналізуйте другорядні члени речення і способи їх вираження.

Так від світання до пізньої ночі бігає, носить булка маленька (Вор.). Із можливого в чудесне перекинуто мости (Рильськ.). Навіть про їжу забув через ту роботу (Збан.). Стомилися хлопці, присіли спочити (Вор.). Легко і швидко ішла Меланія... (Гонч.). Довкола спалахували вогники (Панч.). Протягом дня вони кілька разів намагалися перескочити мур (Нагн.). Зажив тепер Чіпка з Грицьком душа в душу (Мирн.). Лисиця безшумно пробиралася між камінням (Дон.). Світить річка, блукаючи заплавами, зникаючи у маревах небосхилу (Гонч.). Взяв казанець, пішов дивитися у клас (Вас.). Раз у раз Черниш зупинявся перепочити, тримаючись за скелю руками і ногами (Гонч.). Лемке двічі був з візитом в особняку інженера (Д.-М.). Од хвилювання Тетяна не могла спокійно говорити (Вас.). Незважаючи на травень, душно було, як улітку (Коцюб.).

Тема 38. Просте речення

Завдання:

1. Визначте тип речення за модальною, структурною, функціональною класифікаціями.

Обніми рукою землю, кров'ю обігрій, але духу, духу тісно на землі малій. Хай тобі людський мурашник наче рідний брат, але ти на світ широкий не дивись з-за ґрат. В небо лить, де він прекрасний, сонячно-ясний... В раюванні дух свій світлий з його сяйвом злий (О.Олесь). Тобі болить? А як же ти хотіла? На

ста вітрах розтерзано вуста... Палити душу - це не те, що тіло, із неї жар повік не обліта. А ти танцюй.. — Усе життя — при танці, усе життя — при вітрі на вітрах... Тяжких утрат невідборонні бранці, своє безсилля втоптуємо в прах (Ю.Мушкетик).

2. Поставте, де потрібно, тире між підметом і присудком.

Київ жива, нетлінна історія народу, місто-герой, оповите немеркнучою славою. Мова це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревно ми всі плекатимемо її. А вчитель це, по суті, інженер людських душ. Чистих, довірливих, прекрасних. І найперше, найвище покликання вчителя віддати своє серце дітям. Живопис це музика барв і кольорів, це пісня, яка застигла на полотні. Це була найулюбленіша робота відтворювати на полотні художній образ, виписувати цільний людський характер.

3.Визначте, які з цих речень є неповними.

У сніжному морі гудків перегук (Сос.). Лукія Назарівна очолювала цю поїздку, Лукія – в один край, а син – в другий (Гонч.). Я йому слово, а він мені десять (Н.тв.). Так що ж я мав казати?..Еге, про дівчину (Коцюб.). Квартира велика, лунка, а голосів в ній мало, чийогось не вистачає (Гонч.). На небі – сонце, серед нив – я (Коцюб.). В одній кишені смеркає, а в другій світає (Нар.тв.).

Тема 39. Односкладні речення, їх типи.

Завдання:

1.Визначте тип односкладних речень.

Людині по-людськи слід жити (Нар. тв.). Вечір. Зорі в небозводі. Блиск над синіми снігами (П.Тичина). Дзвонить, дзвонить в усі кінці! Ну хоч “алло” почути сонне. У хорошій компанії розуму наберешся, а в поганій і свій загубиш (Нар. тв.). І хочеться вся землю обійняти (В.Симоненко). Як же глухо та сумно по селу (М.Вовчок). Сердешній плакать не дають (Т.Шевченко). Учитися! Вдихати шум віків, рости і розумнішати! Дивитися дедалі все яснішими очима на землю нашу (М.Рильський). Розквітнуть каштани весною, а юності знов не цвісти (В.Сосюра).

2.Виписати з творів художньої літератури 20 односкладних речень різних типів.

Тема 40. Ускладнені речення. Речення із звертаннями

Завдання:

1.Виписати з творів художньої літератури 20 речень зі звертаннями.

Тема 41. Речення з однорідними членами

Завдання:

1. Схарактеризуйте однорідні члени речення в тексті. Поясніть розділові знаки.

Все має свій досвіток і вечір, за яким приходить ніч. Людина, пташка, звірина, дерево.. Може, вона найдревніша і най живучіша криниця на всій

нашій землі. Яка щомиті щось втрачає й не встигає ні помічати того, ні журитися. Звільніться від клопотів, поквану і прийдіть до цієї криниці, якій не мало - не багато - сім століть. Хоча б подумки, а прийдіть. Візьміть курс на благословенну Шевченкову землю і йдіть шляхами, лугами, полями, байраками. Повз села веселі. Старі. Нові й новітні, через містечка й хутори. І дослухайтеся до вітрів. Один з них летить із Чернечої гори, другий-з Моринців, третій з Кирилівки. Біля криниці вони сходяться, втихають і п'ють воду. І душа її стрепенеться(бо в кожній криниці є ще й душа), й пригадається, як на її вік , майже вчора. Пригадається спекотне літо, курний шлях. По ньому торохтить віз. Обліплений осами і пахне звідти яблуками чи сливами... І місцевість, і колодязь ви впізнаєте ще здаля. Природа довго все тут підбирала. Вибирала, думала, зважувала. А вже тоді творила у стані високого натхнення, з ясною головою і молодю силою. І вийшло отаке: широкий луг з левадами, вербовими й лозовими нетрями, кущами калини та терну. Первозданно й незаймано дихає луг, і від нього пливе п'яний букет пахоців: холодної м'яти , звіробою, деревію, материнки, калгану, Валер'янового кореня, диво силу та ще всякого цілющого зілля. І місцевість, і колодязь ви впізнаєте ще здаля. Природа довго все тут підбирала. Вибирала, думала, зважувала. А вже тоді творила у стані високого натхнення, з ясною головою і молодю силою. І вийшло отаке: широкий луг з левадами, вербовими й лозовими нетрями, кущами калини та терну.

Тема 42. Речення зі вставними та вставленими конструкціями

Завдання:

1. Знайдіть відокремлені члени речення. Вкажіть їх синтаксичну функцію, поясніть умови відокремлення:

Іван пустив цебро. Воно розбудило воду, і з дна вилетів тихий зойк, єдиний і неповторний, - зойк з криничного дна (К. Мотрич). Хвиля хвилю наздогнати хоче, заховавши слово таємниче (В. Краценко). Яскравий, умитий росю, спалахує ранок в імлі, начебто раптом рукою провів чарівник по землі...(В. Гуртовенко). Село, зачароване зоряним небом, хороше синіє розкиданими хатками(М. Стельмах). Стояла груша , зеленів лісочок. Стояло небо, дивне і сумне(Л.Костенко). Легкий, пухкий попільце ляже, вернувши ся, в рідну землю, вкупі з водою там зродить вербицю(Л. Українка).Позлітавшись у зграї, різне птаство молоде в крилах сили набирає і відльоту в вирій жде(В. Забіла). Нерозумний, хитрий, кволий. Викликав він тільки сміх, а подобатись не міг.(Л. Первомайський).І спогади. Сльозами не омита, приходили прощатись з життям.(Л.Костенко).Слідом за Києвом“матір’ю городів руських”- повсюдно виникають міста й городища(І. Цюпа).

2. Визначте, які члени речення є уточнюваними; поясніть розділові знаки при них:

Уранці, одразу після сніданку, загони вирушали до лісу на прогулянку(О. Єфімов). Особливо втішався Григiр Михайлович, коли виривався за місто – до озера, річки, лісу, а чи в степ, поле(Т. Шевченко). Слово інше кинула студене, потоптала ватру ти байдуже (Д. Павличко). На будові - на Дніпрі стрілись два багатирі, не із пісні, не із казки, а з життя бетонярі(В.Бичко). Отут, на узліссі, в минулій війні горіли колись партизанські вогні(А. Малишко).

Тема 43. Речення з відокремленими членами

Завдання:

1. Знайдіть відокремлені члени речення. Вкажіть їх синтаксичну функцію, поясніть умови відокремлення:

Іван пустив цебро. Воно розбудило воду, і з дна вилетів тихий зойк, єдиний і неповторний, - зойк з криничного дна (К. Мотрич). Хвиля хвилю наздогнати хоче, заховавши слово таємниче (В. Краценко). Яскравий, умитий росою, спалахує ранок в імлі, начебто раптом рукою провів чарівник по землі...(В. Гуртовенко). Село, зачароване зоряним небом, хороше синіє розкиданими хатками(М. Стельмах). Стояла груша , зеленів лісочок. Стояло небо, дивне і сумне(Л.Костенко). Легкий, пухкий попiлець ляже, вернувши ся, в рідну землю, вкупі з водою там зродить вербицю(Л. Українка).Позлітавшись у зграї, різне птаство молоде в крилах сили набирає і відльоту в вирій жде(В. Забіла). Нерозумний, хитрий, кволий. Викликав він тільки сміх, а подобатись не міг.(Л. Первомайський).І спогади. Сльозами не омиті, приходили прощатись з життям.(Л.Костенко).Слідом за Києвом“матір’ю городів руських”- повсюдно виникають міста й городища(І. Цюпа).

2. Визначте, які члени речення є уточнюваними; поясніть розділові знаки при них:

Уранці, одразу після сніданку, загони вирушали до лісу на прогулянку(О. Єфімов). Особливо втішався Григiр Михайлович, коли виривався за місто – до озера, річки, лісу, а чи в степ, поле(Т. Шевченко). Слово інше кинула студене, потоптала ватру ти байдуже (Д. Павличко). На будові - на Дніпрі стрілись два багатирі, не із пісні, не із казки, а з життя бетонярі(В.Бичко). Отут, на узліссі, в минулій війні горіли колись партизанські вогні(А. Малишко).

Змістовий модуль Х.

Синтаксична система сучасної української літературної мови.

Складне речення

Тема 44. Складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного.

Завдання:

1.Ознайомитись із монографією

Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. – К.: Вид-во Київ. держ. пед. ін-ту, 1987. – 79 с.

Тема 45. Складносурядні речення.

Завдання:

1. Визначте різновиди складносурядних речень, поясніть розділові знаки.

Не тільки той поет, хто засіває віршами папір, Але й той, що має в душі радощі й тривогу людини(М. Стельмах).Задуми оповідань виникали, як правило, під час поїздок, під час зустрічей з людьми, тобто джсерелом цих задумів було саме життя(М. Семенчик). Вільний час треба проводити змістовно, тай треба не тільки думати про вільний час (З. Газ). Поганий день: не то щоб скучно, а якась апатія, пригнобленість(М. Коцюбинський). Ти смієшся, а я плачу, мій великий мій друже(Т. Шевченко). Хоч пісня стара, але як величаво звучала вона після довгих боїв(О. Підсуха).Про людей слід судити з того, в чім вони мали успіх, а не з того, в чим вони зазнали невдачі. Боєць з хибами – все-таки боєць, а муха без хиб – всього лиш бездоганна муха (О. Довженко). Там, у вікні, і сміх і роса, і не смеркають з роду в рід народи, І сходить день і мови сходить врода а над усім ці світлі небеса (Г. Світлична). Я стану на горі, і пі домною долина в уста вічні й розкрила. І поточилися блакитні соки... (М.Йогансен). Ох ті давнього згадки! Не дадуть спочить ніколи, І докучливі думки В'ються роєм – думи-бжолу (С. Черкасенко).

Тема 46. Складнопідрядні речення.

Завдання:

1. Визначте різновиди складнопідрядних речень, поясніть розділові знаки.

Він так запрацювався, що не помітив, як почав згасати день (І. Цюпа). Поступово рослини змінилися настільки, що стали зовсім схожі на своїх диких предків (В Уткін). Що хотіла зробити, не знає. (М Коцюбинський). Найдорожча пісня, з якою мати колисала(Н. тв.). І снилось, як гаряче дихають дні (А. Малишко). Жаль, що останнім часом якісь непрохані гості порушили спокій на Пслі і на зеленій оболоні, де туманіли старі озера(І.Цюпа). Це час, коли мені чомусь хочеться спати (О.Корнійчук). Хто зуміє посіяти серед ворога паніку, той і переможець(Ю.Смолич). Мені снилось, ніби я літаю (Т.Шевченко). Те, за що так довго билися, нарешті настало(З газ). Оцим і щасливий, отим і багатий, що взяв я від них і наснаги, і сили(В.Соколов). Сама скрипка, скільки б не водити смичком, звуків ніяких не даватиме (Ю. Смолич). Листя горобини з зеленого стало жовтим, подекуди й червоним, так що його важко було відрізнити від ягід (Л.Українка).

Тема 47. Безсполучникові складні речення

Завдання:

1. Перепишіть, розставляючи потрібні розділові знаки та характеризуючи безсполучникові речення.

Ти посадиш деревину / знадобиться у віках (Рильськ.). Знаю, знаю / від рідного краю в світі кращого краю нема (Дорош.). Будеш сіяти з сумом / вродить печаль (Стельм.). Місяць на небі / зіроньки сяють / тихо по морю човен пливе (Нар.тв.). Прокотився грім з розгоном / грають блискавок шаблі / пахне морем і озоном від притихлої землі (Рильськ.). Мені здається / твої очі в мою душу світять з вишини (Сос.) Махнула осінь в ліси / вони зацвіли пурпуровими, сірими та жовтими фарбами (Франк.) Мені відкрилась істина печальна / життя зникає, як ріка Почайна (Кост.). Навкруги тиша / скрізь ясно / з поля вітерець віє / з гаїв холодок дише (М.Вовч.).

Тема 48. Багатокомпонентні складні речення

Завдання:

1. Проаналізуйте речення. Поясніть розділові знаки. Намалюйте схеми речень.

Коли згадаємо, на якому маленькому клаптику землі розташувався Верхній город Ярослава Мудрого 900 років тому, і коли згадаємо, що 150 років тому на Хрещатику були тільки шинки і винокурні, коли згадаємо, що ХІХ сторіччя Київ зустрів, маючи лише кілька десятків кам'яних будинків і являючи собою, як зазначав один мандрівник, “тільки спогади та надії великого міста”, - то тільки тоді побачимо, до яких фантастичних розмірів розрослося наше місто нині (Загр.). Є прадавні скарби, що намертво лежать у землі, і є живі скарби, що йдуть по землі від покоління до покоління, огортаючи чаром людську душу (Гонч.). Парк, що починається одразу ж за ворітьми інституту, розбитий на місці колишнього дубового пралісу, і коли дійдеш до кінця центральної алеї, то можеш побачити ще кілька вікових дубів та сосон (Газ.).

Тема 49. Конструкції з чужим мовленням. Пряма і непряма мова

Завдання:

1. Доберіть по 7 речень на кожен схему (А – слова автора, П – пряма мова):

А: “П”.

А: “П!”

А: “П?”

“П”,-а.

“П,- а. – П”.

“П, - а, - п”.

VI. Карта самостійної роботи студента на 1 семестр

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. Вступ до вивчення навчальної дисципліни			
Тема 1. Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови	Модульний контроль, підсумкове тестування, опрацювання фахових видань, залік, іспит	5	I
Тема 2. Літературна мова. Поняття <i>норма</i>	Модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	II
Тема 3. Стилiстична диференція української мови	Практичне заняття, модульний контроль, опрацювання фахових видань, творча робота, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	III
Разом за змістовий модуль: 20 балів			
Змістовий модуль II. Орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови			
Тема 4. Поняття про орфоепію. Основні риси української літературної вимови	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	IV
Тема 5. Графіка та орфографія української мови	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*5	V - VIII
Разом за змістовий модуль: 35 балів			
Змістовий модуль III. Фонетичні норми сучасної української літературної мови			
Тема 6. Фонетична система української мови	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	IX

Тема 7. Чергування голосних і приголосних звуків в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	X
Тема 8. Склад і складоподіл в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XI
Тема 9. Суперсегментні одиниці в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XII
Разом за змістовий модуль: 30 балів			
Змістовий модуль IV. Лексичні норми сучасної української літературної мови			
Тема 10. Лексико-семантичні категорії в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	XIII
Тема 11. Лексика української мови за походженням	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	X IV
Тема 12. Лексика української мови з погляду сфер вживання	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	XV
Тема 13. Фразеологія сучасної української літературної мови	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	XVI
Разом за змістовий модуль: 50 балів			
Разом 54 год.		Разом за I семестр: 135 балів	

**Карта самостійної роботи студента
на 2 семестр**

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль V. Морфологічні норми			

сучасної української літературної мови (іменні частини мови)			
Тема 16. Граматичні категорії іменника	Практичне заняття, модульний контроль, опрацювання фахових видань, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	I - II
Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	III - IV
Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, творча робота, підсумкове тестування, залік, іспит	5	V
Тема 19. Особливості відмінювання прикметників в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	VI
Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	VII
Тема 21. Особливості відмінювання займенників в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	VIII
Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	IX
Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	X
Разом за змістовий модуль: 55 балів			
Змістовий модуль VI. Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)			

Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XI
Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	XII
Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	XIII
Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	XIV
Разом за змістовий модуль: 35 балів			
Разом 36 год.	Разом за 2 семестр: 90 балів		

Карта самостійної роботи студента на 3 семестр

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль VII. Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)			
Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, опрацювання фахових видань, підсумкове тестування, залік, іспит	5	I
Тема 29. Дієслівні категорії	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	II - III
Тема 30. Дієприкметник та дієприслівник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	IV - V

Тема 31. Прислівник у сучасній українській літературній мові	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	VI - VII
Разом за змістовий модуль: 45 балів			
Змістовий модуль VIII. Словотвір сучасної української літературної мови			
Тема 32. Основні поняття словотвору	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	VIII - IX
Тема 33. Способи словотворення в українській мові	Практичне заняття, модульний контроль, творча робота, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	X – XI
Тема 34. Словотвірення іменників, прикметників та дієслів	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*3	XII - XIII
Разом за змістовий модуль: 45 балів			
Разом 36 год.		Разом за 3 семестр: 90 балів	

Карта самостійної роботи студента на 4 семестр

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль IX. Синтаксична система сучасної української літературної мови. Просте речення			
Тема 35. Поняття про синтаксис. Речення і словосполучення.	Модульний контроль, опрацювання фахових видань, підсумкове тестування, залік, іспит	5	I
Тема 36. Різновиди словосполучень	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	II
Тема 37. Головні і другорядні члени речення	Практичне заняття, модульний контроль,	5	III

	підсумкове тестування, залік, іспит		
Тема 38. Просте речення	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	IV
Тема 39. Односкладні речення, їх типи	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	V
Тема 40. Ускладнені речення. Речення із звертаннями	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	VI
Тема 41. Речення з однорідними членами	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	VII
Тема 42. Речення зі вставними та вставленими конструкціями	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	VIII
Тема 43. Речення з відокремленими членами	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	IX
Разом за змістовий модуль: 55 балів			
Змістовий модуль X. Синтаксична система сучасної української літературної мови. Складне речення			
Тема 44. Складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного	Модульний контроль, опрацювання фахових видань, підсумкове тестування, залік, іспит	5	X
Тема 45. Складносурядні речення	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XI

Тема 46. Складнопідрядні речення	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XII
Тема 47. Безсполучникові складні речення	Практичне заняття, модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	XIII
Тема 48. Багатокомпонентні складні речення	Практичне заняття, модульний контроль, творча робота, підсумкове тестування, залік, іспит	5*2	X IV
Тема 49. Конструкції з чужим мовленням. Пряма і непряма мова	Модульний контроль, підсумкове тестування, залік, іспит	5	
Разом за змістовий модуль: 35 балів			
Разом 72 год.	Разом за 4 семестр:90 балів		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконанням студентами ІНЗД прилюдним звітом за виконану роботу.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Стилістика української мови» – це вид науково-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- конспект із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно (**3**

бали);

- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, теоретичні розвідки (**3 бали**);
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем (**2 бали**);
- повідомлення з теми (без рекомендації викладача): аналіз інформації, самостійні дослідження (**3 бали**);
- наукове дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **15 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – наукового дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Таблиця 7.1

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану реферату	6 балів
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	6 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	4 бали
Разом		30 балів

**Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково дослідження у вигляді реферату)**

Таблиця 7.2

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
------------------	--------------------------------------	--------------------------------

Високий	25-30	Відмінно
Достатній	20-25	Добре
Середній	15-20	Задовільно
Низький	0-15	Незадовільно

**Орієнтовна тематика індивідуальних досліджень з навчальної дисципліни
«Українська мова у професійному спілкуванні»**

1. Традиційні та сучасні теорії щодо походження української мови.
2. Проблема походження письма у давніх українців.
3. Функції мови і мовна культура.
4. Офіційно-діловий стиль: історичний аспект.
5. Конфесійний стиль мови і мовлення.
6. Епістолярний стиль мови і мовлення.
7. Культура усного і писемного мовлення.
8. Науковий стиль та інформатика.
9. Мова сучасної української преси (питання мовної культури).
10. Мова сучасної реклами.
11. Російсько-український мовний суржик і питання мовної культури.
12. Мовні особливості сучасної української поезії.
13. Поняття мовного етикету.
14. Проблема двомовності в сучасному українському суспільстві.
15. Ритмомелодика усного мовлення.
16. Евфонія. Евфонічні чергування в українській мові.
17. Джерела формування лексичного складу української мови.
18. Явище синонімії у фразеології української мови.
19. Лексика сучасної української реклами.
20. Проблеми молодіжного сленгу.
21. Безеквівалентна лексика української мови.
22. Особливості семантичної структури багатозначних слів.
23. Національно-культурне забарвлення українських власних назв.
24. Словотворчі засоби вираження суб'єктивної оцінки в українській мові.
25. Культурно-національна специфіка одиниць фразеологічного складу української мови.
26. Система кольоропозначень в українській мові.
27. Семантична адаптація запозичень в українській мові.
28. Суспільно-політична лексика сучасної української літературної мови.

29. Міжчастиномовна омонімія – способи вираження та функціонування.
30. Динамічність лексичної системи української мови в засобах масової інформації.
31. Структурно-семантичні і функціональні особливості етикетних висловлювань української мови.
32. Топонімія як відбиток історичного і культурного минулого українців.
33. Словник Бориса Грінченка – видатна пам'ятка української лексикографії.
34. Граматичні норми в мові сучасної української періодичної преси.
35. Іменники множинної форми в українській мові.
36. Морфологічні норми сучасної української мови
37. Порушення граматичних норм у мовленні.
38. Категорія відмінка в граматичній структурі української мови.
39. Категорія роду в граматичній структурі української мови.
40. Категорія числа в граматичній структурі української мови.
41. Категорія особи в граматичній структурі української мови.
42. Категорія часу в граматичній структурі української мови.
43. Категорії виду та стану в граматичній структурі української мови.
44. Нетрадиційні концепції виділення частин мови в українській граматиці.
Морфемна будова слова.
45. Словотвірна структура слова
46. Способи словотворення в українській мові.
47. Морфонологічні явища в системі української мови.
48. Традиційне вчення про члени речення.
49. Повні й неповні речення.
50. Порядок слів і актуальне членування речення.
51. Класифікація речень у сучасній українській мові.
52. Традиційне і сучасне вчення про другорядні члени речення.
53. Проблема односкладного речення в сучасній українській мові.
54. Ускладнене речення.
55. Багатокomпонентні складні речення. Період.
56. Складне синтаксичне ціле.
57. Способи відтворення чужого мовлення.
58. Українська пунктуація.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Українська мова у професійному спілкуванні».

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Стилістика української мови» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

1 семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	4	4
2.	Відвідування практичних (семінарських) занять	1	17	17
3.	Виконання завдання з самостійної роботи (домашнього завдання)	5	29	145
4.	Робота на семінарському (практичному) занятті, в т.ч. доповідь, дискусія, виступ, повідомлення	10	14	140
5.	ІНДЗ	30	1	30
6.	Опрацювання фахових видань	10	1	10
7.	Тестовий (або експрес) контроль	10	3	30
8.	Творча робота	20	1	20
6.	Модульна контрольна робота	25	4	100
7.	Залік		1	
Максимальна кількість балів				496
Коефіцієнт розрахунку рейтингових балів $496/100 \approx 4,9$				

2 семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кіль-ть балів за одиницю	Кіль-ть одиниць до роз-ку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	3	3
2.	Відвідування практичних (семінарських) занять	1	11	11
3.	Виконання завдання з самостійної роботи (домашнього завдання)	5	4	90
4.	Робота на семінарському (практичному) занятті, в т.ч. доповідь, дискусія, виступ, повідомлення	10	8	80
5.	ІНДЗ	30	1	30
6.	Опрацювання фахових видань	10	1	10
7.	Тестовий (або експрес) контроль	10	2	20
8.	Творча робота	20	1	20
8.	Модульна контрольна робота	25	2	50
10	Залік		1	
Максимальна кількість балів				314
Коефіцієнт розрахунку рейтингових балів $314/100 \approx 3,4$				

3 семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кіль-ть балів за одиницю	Кіль-ть одиниць до роз-ку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	3	3
2.	Відвідування практичних (семінарських) занять	1	11	11
3.	Виконання завдання з самостійної роботи (домашнього завдання)	5	4	90
4.	Робота на семінарському (практичному) занятті, в т.ч. доповідь, дискусія, виступ, повідомлення	10	8	80

5.	ІНДЗ	30	1	30
6.	Опрацювання фахових видань	10	1	10
7.	Тестовий (або експрес) контроль	10	2	20
8.	Творча робота	20	1	20
8.	Модульна контрольна робота	25	2	50
10	Залік		1	
Максимальна кількість балів				314
Коефіцієнт розрахунку рейтингових балів $314/100 \approx 3,4$				

4 семестр

№ п/п	Вид діяльності	Кіль-ть балів за одиницю	Кіль-ть одиниць до роз-ку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	3	3
2.	Відвідування практичних (семінарських) занять	1	11	11
3.	Виконання завдання з самостійної роботи (домашнього завдання)	5	4	90
4.	Робота на семінарському (практичному) занятті, в т.ч. доповідь, дискусія, виступ, повідомлення	10	8	80
5.	ІНДЗ	30	1	30
6.	Опрацювання фахових видань	10	1	10
7.	Тестовий (або експрес) контроль	10	2	20
8.	Творча робота	20	1	20
8.	Модульна контрольна робота	25	2	50
10	Залік		1	
Максимальна кількість балів				314
Коефіцієнт розрахунку рейтингових балів $314/60 \approx 5,2$				

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовують такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських або індивідуальних заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);

- завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Українська мова у професійному спілкуванні».

ХІ. ПИТАННЯ ДО КУРСУ “Українська мова у професійному спілкуванні ” Питання до заліку І

1. Роль мови в суспільному житті.
2. Походження української мови.
3. Українська мова серед інших мов світу. Типологічні ознаки української мови.
4. Літературна мова. Поняття *норма*.
5. Стильові різновиди української мови.
6. Сучасна українська орфоепія. Основні норми літературної вимови голосних і приголосних звуків.
7. Графіка сучасної української літературної мови.
8. Принципи сучасного українського правопису. Найважливіші відомості з його історії.
9. Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші правила вживання м'якого знака.
10. Правила вживання апострофа в сучасному українському правописі. Сполучення літер **йо –ьо**.
11. Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові.
12. Правопис слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові.
13. Ненаголошені **е, и, о** в сучасній українській літературній мові. Звук [а] з давнього звука [о]. Префікси **пре-, при-, прі-**.
14. Власні та загальні назви в сучасній українській літературній мові. Правила вживання великої літери у власних назвах.
15. Написання складних слів разом, через дефіс та окремо.
16. Правопис **не** з різними частинами мови.
17. Фонетика як розділ мовознавчої науки. Звуки мови як акустичне і фізіологічне явище; їх лінгвістичний зміст.
18. Система голосних фонем сучасної української літературної мови.
19. Система приголосних фонем сучасної української літературної мови.
20. Комбінаторні та позиційні зміни звуків в українській мові.
21. Чергування голосних фонем в українській мові.
22. Чергування приголосних фонем у процесах словозміни та словотворення. Історичні та позиційні чергування. Найдавніші чергування голосних у
23. Позиційні чергування приголосних звуків сучасної української літературної мови. Чергування **у – в, і – й**.
24. Склад і складоподіл у сучасній українській літературній мові.

- 25.Словесний наголос і ритмічна структура слова. Фразовий наголос. Інтенаційні паузи.
- 26.Слово в лексико-семантичній системі мови. Лексичне значення слова. Багатозначні та однозначні слова. Прямі і переносні значення слів.
- 27.Розвиток багатозначності слів. Метафора. Метонімія.
- 28.Синонімія як лексико-семантичне явище. Класифікація синонімів в українській мові.
- 29.Омонімія як лексико-семантичне явище. Класифікація омонімів в українській мові.
- 30.Антонімія як лексико-семантичне явище. Класифікація антонімів в українській мові.
- 31.Паронімія як лексико-семантичне явище. Класифікація паронімів в українській мові.
- 32.Походження лексики української мови.
- 33.Лексичні запозичення з інших мов. Запозичення зі слов'янських та неслов'янських мов.
- 34.Лексика української мови з погляду сфер вживання. Загальноновживана лексика. Лексика обмеженого використання: діалектна, жаргонна, арготизми. Термінологічна і професійно-виробнича лексика.
- 35.Активне і пасивне вживання лексики. Лексичні історизми та архаїзми. Неологізми.
- 36.Лексика міжстильова та стилістично маркована (стилістично забарвлена).
- 37.Фразеологія як розділ мовознавчої науки. Ознаки фразеологізмів; їх класифікація.

Питання до заліку II

1. Предмет граматики. Розділи граматики.
2. Граматичне значення. Граматична форма. Граматична категорія.
3. Способи вираження граматичних значень.
4. Предмет і основні поняття морфології.
5. Принципи та критерії виділення частин мови.
6. Проблема поділу слів на частини мови в сучасному мовознавстві.
7. Іменники в сучасній українській літературній мові. Значення, морфологічні ознаки, синтаксичні функції.
8. Лексико-граматичні розряди іменників.
9. Категорія роду іменника. Граматичні та лексико-граматичні показники роду. Класифікація іменників за родами.
- 10.Іменники спільного та подвійного роду, хитання в роді.
- 11.Граматичний рід абревіатур, невідмінюваних іменників, власних назв.
- 12.Категорія числа. Граматичні засоби вираження категорії числа.
- 13.Іменники pluralia tantum та singularia tantum. Особливості функціонування.

14. Система відмінків у сучасній українській мові. Способи вираження відмінкових форм.
15. Поділ іменників на відміни.
16. Поділ іменників на групи.
17. Система відмінювання іменників першої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень.
18. Система відмінювання іменників другої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень.
19. Система відмінювання іменників третьої та четвертої відмін. Варіантні парадигми.
20. Особливості правопису відмінкових закінчень. Відмінювання іменників, що мають тільки форму множини. Невідмінювані іменники.
21. Загальна характеристика прикметника як частини мови.
22. Лексико-граматичні розряди прикметників. Перехід прикметників із одного розряду в інший.
23. Ступені порівняння прикметників. Творення вищого та найвищого ступенів порівняння.
24. Поділ прикметників на групи. Типи відмінювання прикметників.
25. Повні та короткі прикметники. Стягнені і нестягнені форми повних прикметників. Особливості відмінювання прикметників.
26. Загальна характеристика числівника як частини мови.
27. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками.
28. Групи числівників за будовою.
29. Типи відмінювання числівників.
30. Особливості відмінювання кількісних числівників.
31. Особливості відмінювання порядкових числівників.
32. Загальна характеристика займенника як частини мови.
33. Розряди займенників за значенням.
34. Класифікація займенників за співвідношенням з іншими частинами мови.
35. Типи відмінювання займенників.
36. Прийменники в сучасній українській літературній мові. Принципи їх класифікації. Семантичні типи. Особливості правопису.
37. Сполучники в сучасній українській літературній мові. Структурні типи сполучників. Їх синтаксичні функції. Особливості правопису.
38. Частки в сучасній українській літературній мові. Структурні та функціональні різновиди часток. Особливості їх правопису.
39. Вигуки в сучасній українській літературній мові. Розряди вигуків. Особливості їх правопису.

Питання до заліку III

1. Загальна характеристика дієслова як частини мови. Значення, морфологічні категорії, синтаксичні функції.
2. Система дієслівних форм, їх характеристика.
3. Граматична категорія виду дієслова.
4. Способи творення видових пар в українській мові.
5. Одновидові та двовидові дієслова.
6. Перехідні та неперехідні дієслова.
7. Категорія стану дієслова. Активні та пасивні дієслова.
8. Зворотні дієслова. Семантичні групи.
9. Категорія часу дієслова. Загальна характеристика.
10. Давноминулий час.
11. Категорія способу дієслова. Творення форм дійсного способу.
12. Категорія способу дієслова. Творення форм умовного способу.
13. Категорія способу дієслова. Творення форм наказового способу.
14. Категорія особи, роду, числа дієслова.
15. Безособові дієслова.
16. Загальна характеристика дієприкметника. Семантико-граматичний статус.
17. Творення активних дієприкметників.
18. Творення пасивних дієприкметників.
19. Особливості відмінювання дієприкметників.
20. Загальна характеристика дієприслівника.
21. Творення дієприслівників.
22. Загальна характеристика прислівника як частини мови.
23. Розряди прислівників за значенням.
24. Ступені порівняння прислівника.
25. Правопис прислівників.
26. Похідні / непохідні основи. Основні ознаки похідних і непохідних основ.
27. Словотворення, формотворення, словозміна.
28. Твірна основа. Поняття про словотвірний формант.
29. Словотвірний тип. Словотвірне значення.
30. Словотвірна структура слова.
31. Словотвірна пара, словотвірний ланцюг, словотвірне гніздо.
32. Способи словотвору в українській мові.
33. Афіксальні способи творення.
34. Безафіксні способи творення.
35. Морфолого-синтаксичний спосіб творення.
36. Лексико-семантичний спосіб творення.
37. Лексико-синтаксичний спосіб творення.
38. Словотвірна система іменника.
39. Словотвірна система прикметника.

40.Словотвірна система дієслова.

Питання до заліку ІV

1. Походження української мови.
2. Українська мова серед інших мов світу. Типологічні ознаки української мови.
3. Літературна мова. Поняття *норма*.
4. Сильові різновиди української мови.
5. Сучасна українська орфоепія. Основні норми літературної вимови голосних і приголосних звуків.
6. Графіка сучасної української літературної мови.
7. Принципи сучасного українського правопису. Найважливіші відомості з його історії.
8. Фонетика як розділ мовознавчої науки. Фонетика і фонологія. Звуки мови як акустичне і фізіологічне явище; їх лінгвістичний зміст. Фонеми, принципи їх виділення. Фонеми та алофони.
9. Голосні і приголосні фонеми. Система голосних фонем сучасної української літературної мови. Класифікація голосних (за трьома класифікаційними ознаками). Їх акустичні, фізіологічні та лінгвістичні властивості.
10. Система приголосних фонем сучасної української літературної мови. Класифікація приголосних (за п'ятьма класифікаційними ознаками). Їх акустичні, фізіологічні та лінгвістичні властивості.
11. Характеристика приголосних фонем сучасної української літературної мови за місцем творення, шумністю і сонорністю, способом творення. Їх артикуляційно-акустичні особливості.
12. Характеристика приголосних фонем сучасної української літературної мови за твердістю-м'якістю. Їх артикуляційно-акустичні особливості. Подовжені м'які приголосні. Збіг приголосних. Напівм'які приголосні.
13. Модифікації голосних фонем сучасної української літературної мови. Комбінаторні та позиційні модифікації голосних. Асиміляція голосних (гармонійна асиміляція). Комбінаторні модифікації приголосних.
14. Чергування фонем. Історичні та позиційні чергування. Найдавніші чергування голосних у коренях слів.
15. Чергування голосних **о, е з і** у новозакритих складах. Непослідовність цього чергування в сучасній українській літературній мові. Чергування **о з е** після шиплячих та **й**.
16. Історичні чергування приголосних при словозміні та словотворенні. Спрощення груп приголосних.
17. Позиційні чергування приголосних звуків сучасної української літературної мови. Чергування **у – в, і – й**.

- 18.Склад і складоподіл у сучасній українській літературній мові. Словесний наголос і ритмічна структура слова. Фразовий наголос. Інтонаційні паузи. Правила переносу частин слова.
- 19.Ненаголошені **е, и, о** в сучасній українській літературній мові. Звук [а] з давнього звука [о]. Префікси **пре-, при-, при-**.
- 20.Фонетична та фонематична транскрипція в сучасній українській літературній мові. Особливості позначення фонем, звуків, подовжених звуків, дифтонгів. Позначення пауз та великих пауз.
- 21.Поняття про орфоепію. Сучасна українська орфоепія. Основні норми літературної вимови голосних і приголосних звуків.
- 22.Графіка сучасної української літературної мови. Звуки і букви. Український алфавіт. Поняття про орфографію. Принципи сучасного українського правопису. Найважливіші відомості з його історії.
- 23.Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші правила вживання м'якого знака.
- 24.Правила вживання апострофа в сучасному українському правописі. Сполучення літер **йо –ьо**.
- 25.Правопис префіксів у сучасній українській літературній мові. Префікси **роз-, без-, через**; особливості появи в них звука [з^с]. Префікс **з-**. Особливості правопису кінцевих приголосних у префіксах **від-, між-, над-, об-, перед-, під-, понад-** та ін.
- 26.Правопис слів іншомовного походження в сучасній українській літературній мові.
- 27.Правила написання **и, і, е**, м'якого знака, апострофа. Подвоєння приголосних у словах іншомовного походження.
- 28.Власні та загальні назви в сучасній українській літературній мові. Правила вживання великої літери у власних назвах.
- 29.Складні слова. Написання складних слів разом, через дефіс та окремо. Складноскорочені слова. Способи їх творення, правопис.
- 30.Слово в лексико-семантичній системі мови. Слово як мовна одиниця, його знакова природа. Лексичне значення слова. Багатозначні та однозначні слова. Прямі і переносні значення слів.
- 31.Розвиток багатозначності слів. Синонімія як лексико-семантичне явище. Антоніми. Омоніми. Пароніми.
- 32.Походження лексики української мови. Питома лексика; власнеукраїнські слова. Лексичні запозичення з інших мов. Запозичення зі слов'янських та неслов'янських мов.
- 33.Лексика української мови з погляду сфер вживання. Загальноживана лексика. Лексика обмеженого використання: діалектна, жаргонна, арготизми. Термінологічна і професійно-виробнича лексика.
- 34.Активне і пасивне вживання лексики. Лексичні історизми та архаїзми. Неологізми.

35. Лексика міжстильова та стилістично маркована (стилістично забарвлена).
36. Фразеологія як розділ мовознавчої науки. Ознаки фразеологізмів; їх класифікація. Джерела української фразеології. Експресивно-стилістичні властивості фразеологізмів. Прислів'я і приказки; крилаті слова.
37. Лексикографія, її предмет. Основні типи словників. Словники тлумачні, перекладні, орфографічні, історичні, етимологічні, фразеологічні та ін. З історії української лексикографії.
38. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Поняття про морфему. Морфемна будова слова (основа слова і закінчення; корінь, афікси, інтерфікси, постфікси).
39. Словотвірна структура слова в українській мові. Поняття твірної основи. Словотвірний тип; продуктивність словотвірного типу.
40. Способи словотвору в сучасній українській літературній мові. Осново- і словоскладання; абревація. Морфолого-синтаксичний, лексико-синтаксичний та лексико-семантичний способи словотвору.
41. Словотвір іменників сучасної української літературної мови.
42. Словотвір прикметників сучасної української літературної мови.
43. Словотвір дієслів сучасної української літературної мови.
44. Морфологія як розділ мовознавчої науки. Морфологічні форми і засоби їх вираження. Частини мови та принципи їх класифікації.
45. Іменники в сучасній українській літературній мові. Найважливіші лексико-граматичні розряди іменників.
46. Граматичні категорії іменників. Категорія роду іменників, її характеристика.
47. Граматичні категорії іменників. Категорії числа та відмінка. Система і значення відмінків.
48. Поділ іменників на відміни. Система відмінювання іменників першої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень.
49. Система відмінювання іменників другої відміни (твердої, м'якої та мішаної груп). Варіантні парадигми. Особливості правопису відмінкових закінчень.
50. Система відмінювання іменників третьої та четвертої відмін. Варіантні парадигми.
51. Особливості правопису відмінкових закінчень. Відмінювання іменників, що мають тільки форму множини. Невідмінювані іменники.
52. Прикметник як частина мови. Його значеннево-граматичні розряди. Якісні прикметники; ступені їх порівняння. Відносні та присвійні прикметники.
53. Словозміна прикметників. Поділ прикметників на групи. Особливості правопису відмінкових закінчень.
54. Числівник як частина мови. Значенневі та структурні розряди числівників. Сполучуваність числівників з іменниками.
55. Словозміна числівників. Відмінювання кількісних та порядкових числівників. Особливості правопису відмінкових закінчень.

56. Займенник як частина мови. Розряди займенників за значенням. Творення та відмінювання займенників. Особливості правопису відмінкових закінчень.
57. Дієслово як частина мови. Система дієслівних форм. Категорія виду дієслів. Творення видових пар дієслів.
58. Дієслівні категорії стану, способу та часу. Граматичні значення цих категорій. Зворотні дієслова.
59. Дієслівні категорії особи, роду і числа. Граматичні значення цих категорій. Безособові дієслова.
60. Словозміна дієслів. Дієслівні основи. Класи дієслів. Дієслівні парадигми. Особливості правопису особових закінчень дієслів.
61. Іменні форми дієслів. Інфінітив. Дієприкметники, їх творення та відмінювання; форми на **-но**, **-то**. Дієприслівники.
62. Прислівник як частина мови. Розряди за значенням. Творення. Ступені порівняння.
63. Прийменники в сучасній українській літературній мові. Принципи їх класифікації. Семантичні типи. Особливості правопису.
64. Сполучники в сучасній українській літературній мові. Структурні типи сполучників. Їх синтаксичні функції. Особливості правопису.
65. Частки в сучасній українській літературній мові. Структурні та функціональні різновиди часток. Особливості їх правопису.
66. Вигуки в сучасній українській літературній мові. Розряди вигуків. Особливості їх правопису.
67. Синтаксис як розділ мовознавчої науки. Поняття про речення і словосполучення. Способи зв'язку слів у словосполученні.
68. Прості речення. Порядок слів у реченні. Речення за метою висловлювання. Окличні речення.
69. Члени речення у простому двоскладному реченні. Головні і другорядні члени речення; способи їх вираження. Тире між підметом і присудком при пропущеній зв'язці.
70. Односкладні речення, їх типи (називні, означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові). Неповні речення.
71. Ускладнення структури простого речення. Найважливіші способи ускладнення. Речення з однорідними членами. Розділові знаки при однорідних членах речення.
72. Ускладнення структури простого речення за допомогою відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення, розділові знаки при них.
73. Ускладнення структури простого речення: звертання, вставні слова, вставні і вставлені конструкції. Розділові знаки при них.
74. Складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного. Речення складносурядні і складнопідрядні. Складнопідрядні з кількома підрядними. Безсполучникові складні речення.

- 75.Складносурядні речення з погляду семантичного та формально-граматичного. Сполучники сурядності (єднальні, протиставні та розділові). Розділові знаки у складносурядних реченнях.
- 76.Складнопірядні речення з погляду семантичного та формально-граматичного. Сполучники пірядності. Розділові знаки у складнопірядних реченнях.
- 77.Складнопірядні речення з кількома пірядними з погляду семантичного та формально-граматичного. Структурні схеми цих речень. Розділові знаки у складнопірядних реченнях з кількома пірядними.
- 78.Безсполучникові складні речення з погляду семантичного та формально-граматичного. Структурні схеми цих речень. Розділові знаки у безсполучникових складних реченнях.
- 79.Складні синтаксичні конструкції (складні речення з різними видами зв'язку). Структурні схеми цих речень. Розділові знаки у складних реченнях з різними видами.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.
2. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 336с.
3. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – Київ: Пульсари, 2004. – 400 с.
4. Гайдученко Г., Шапошникова І. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.-Херсон, 2001. – 268 с.
5. Горпинич В.О. Українська морфологія. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. – 370с.
6. Гуць М. В., Олійник І. Г., Ющук І. П. Українська мова у професійному спілкуванні: Навчальний посібник. – К.: Міжнародна агенція “BeeZone”, 2004. – 336 с.
7. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. – Донецьк:ДонДу, 1996. – 436с.
8. Козачук Г. О., Шкуратяна Н. Г. Практичний курс української мови. – К.: Вища школа, 1994. – 367 с.
9. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 436 с.
- 10.Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.
- 11.Сучасна українська літературна мова: Морфологія /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда.. – К. – К.: Наук. думка, 1969. – 582 с.
- 12.Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Наук. думка, 1972. – 511 с.
- 13.Сучасна українська літературна мова: Стилiстика /За заг.ред.акад. І.К.Білодіда.. – К., 1973. – 587 с.
- 14.Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ, та ін.; За ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид. – К.: Вища школа, 1997. – 493с.
- 15.Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2000. – 430с.
- 16.Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. – 3-є вид. – К.: Либідь, 2005. – 400с.
- 17.Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова : Фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія.– К.: Вища шк. Гол. вид-во, 1981.

18. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філолог. спец. вищ. навч. закл. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.
19. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. – К.: „Академія”, 2004. – 408 с.

Додаткова література

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. – Харків: Вища школа, 1983. – 137 с.
2. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків: Вища школа, 1987. – 125с.
3. Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / Заг. ред. О. Сербенської. – Л.: Світ, 1994. – 150с.
4. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К.: КМ Academia, 1994. – 254с.
5. Арполенко Г.П., Городенська К.Г., Щербатюк К.Х. Числівник української мови. – К.: Наукова думка, 1980. – 242с.
6. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. – К.: Вид-во Київ. держ. пед. ін-ту, 1987. – 79 с.
7. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 212 с.
8. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь. 1993. – 368 с.
9. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. – К.: Наук. думка, 1987. – 232с.
10. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К.: Наукова думка, 1988. – 256с.
11. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 472 с.
12. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові. – К.: Наукова думка, 1978. – 207с.
13. Дорошенко І.С. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. – Харків: Вища школа, 1980. – 151 с.
14. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення. еквіваленти речення). – К.: Наук. думка, 1975.
15. Загнітко А.П. Основи функціональної морфології української мови. – К.: Вища школа, 1991. – 80с.
16. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. – Донецьк: Вид-во Донецьк. ун-ту, 1994. – 204 с.
17. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого речення. – Донецьк: Вид-во Донецьк. ун-ту, 1993. – 177 с.

18. Івченко А. Українська народна фразеологія: ономазіологія, ареали, етимологія. – Харків: ФОЛЮ, 1999. – 252с.
19. Караванський С. Пошук українського слова або боротьба за національне "я". – К.: Академія, 2001. – 240с.
20. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К.: ІМНАН, 1998. – 162 с.
21. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – К.: Вид-во КДУ, 1961. – Ч.1. – 172с.
22. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Х.: Вища школа, 1977. – 151с.
23. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. – К.: Вид. дім "КМ Академія", 2004. – 163 с.
24. Матвіяк І.Г. Іменник в українській мові. – К.: Радянська школа, 1974. – 182с.
25. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо?. – Х.: Вища школа. – 1982. – 230с.
26. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. – К.: Наук. думка. 1966. – 324 с.
27. Пентиліук М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 1994. – 240с
28. Плющ М.Я. Категорії суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення. – К.: Наук. думка, 1986. – 175 с.
29. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. – Тернопiль: Навчальна книга - Богдан, 2000. - 248 с.
30. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. – К.: Наукова думка, 1988. – 187с.
31. Сімонок В. П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній українській мовній картині світу. – Х.: Основа, 2000. – 330с.
32. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. – К.: Наукова думка, 1973. – 279с.
33. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. посiбник. – К.: Вища шк., 1994. – 670 с.
34. Словотвір сучасної української літературної мови / Відп. ред. М.А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
35. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціяція укр. мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
36. Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. – Тернопiль: Астон, 2002. – 352с.
37. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. школа, 1988. – 134с.
38. Український правопис. – 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наук. думка, 1993. –
39. Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. школа, 1984. – 185 с.
40. Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо? – К.: Освіта, 1997. – 240 с.

41. Чапля І.К. Прислівники в українській мові. – Харків: Вид-во Харківського університету, 1960. – 124с.
42. Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн.І. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко.- К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська Академія», 2008.
43. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії. К.: Темпора, 2013. – 446 с.
44. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. – К. Вища школа, 1986. – 183 с.
45. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови.– 3-тє вид. – К.: Освіта, 1997. – 254 с.

Довідкова література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
2. Волощак М. Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. – К.: Вид. центр “Просвіта”, 2000. – 128 с.
3. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360с.
4. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.
5. Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища школа, 1995. – 319 с.
6. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. — Львів: Фенікс, 1996. – 223с.
7. Довідник з культури мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Вища школа, 2005. – 400 с.
8. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
9. Етимологічний словник української мови у семи томах/ АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Головний редактор О. С. Мельничук. – К.: Наукова думка, 1982-2006.
10. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Кобза, 1993. – 472 с.
11. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. – К.: Рад. школа, 1989. – 200 с.
12. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н Ярцевой. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 683с.
13. Орфоепічний словник / Уклад. М. І. Погрібний. – К.: Рад. школа, 1984. – 629 с.

14. Повний словник антонімів української мови / Калашник В. С., Колоїз Ж. В.; Словник фразеологічних антонімів української мови / Л. М. Полюга. – Київ: Довіра, 2006. – 859 с.
15. Полюга М. М. Словник антонімів: понад 2000 антонімічних пар. – Київ: Рад. школа, 1987. – 173с.
16. Полюга Л. М. Словник українських морфем. – К.: Довіра, 2009. – 554с.
17. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – К.: Знання, 2004. – 367 с.
18. Словник епітетів української мови / С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт; За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Довіра, 1998. – 431 с.
19. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
20. Словник неологізмів: англо-український / укладачі Зацний Ю.А., Янков А.В. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.
21. Словник паронімів української мови / Уклад. Д. Г. Гринчишин, О. А. Сербенська. – Київ: Радянська школа, 1986. – 221с.
22. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. – К.: Наук. думка, 1999 – 2000.
23. Словник сучасного українського сленгу / Упоряд. Т. М. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006 . – 350с.
24. Словник труднощів української мови / Д. Г. Гринчишин, А. О. Капелюшний, О. М. Пазяк та ін.; За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Рад. школа, 1989. – 336 с.
25. Словник української мови: В 11-ти т. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1970 – 1980.
26. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.: Критика, 2005. – 494с
27. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 88 с.
28. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789с.
29. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
30. Фразеологічний словник української мови: у 2-х кн. / АН України; Інститут української мови; уклад. В. М. Білоножко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін. – К.: Наукова думка, 1993.

**Навчально-методична картка дисципліни
«УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ»
на I семестр**

Разом: лекції – 8 год., практичні заняття – 34 год.,
індивідуальна робота – 6 год., самостійна робота – 54 год., МК – 6 год., залік

|

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV.
Назва модуля	Вступ до вивчення навчальної дисципліни	Орфоелічні та орфографічні норми СУЛМ	Фонетичні норми сучасної української літературної мови	Лексичні норми сучасної української літературної мови
Кількість балів за модуль	69 балів	133 бали	120 балів	145 балів
Лекції	№ 1	№3	№ 4	
Темп лекцій	Тема 1. Найважливіші відомості з історії походження та розвитку української мови Тема 2. Літературна мова. Поняття <i>норма</i> (16) Тема 3. Стилістична диференціація української мови (16)	Тема 4. Поняття про орфоенцію. Основні риси української літературної мови (16) Тема 5. Графіка та графіція української мови (16)	Тема 6. Фонетична система української мови (16)	

**Навчально-методична картка дисципліни
«УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ»**

на II семестр

Разом: лекції – б год., практичні заняття – 22 год.,
індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 36 год., МК – 4 год., іспит

+

Модулі	Змістовий модуль V.	Змістовий модуль VI.
Назва модуля	Морфологічні норми української літературної мови (іменні частини мови)	Морфологічні норми сучасної української літературної мови (прийменник, сполучник, частка, вигук)
Кількість балів за модуль	221 бал	102 бали
Лекції	№ 1	№ 2
Темп лекцій	Тема 14. Драматика української мови (16)	Тема 15. Частини мови і принципи їх класифікації (16)

Семінарські заняття Теми семінарських занять	№1	Тема 16. Драматичні категорії Імєнника (116)		№1	№2-3	№4	№5	№6	№7	№8-9	№10	№11				
	Тема 17. Особливості відмінювання Імєнників в українській мові (226.)		Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові (116.)		Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові (116.)		Тема 17. Особливості відмінювання прикметників та займенників в українській мові (226.)		Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові (116.)		Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові (116.)		Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові	Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові (116.)	Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові	Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові (116.)
	35 балів															
	55 балів															
	Самостійна робота	30 балів														
	ІНДЗ	10 балів														
	Опрацювання фахових видань	10 балів														
	Тестовий (або експрес) контроль	10 балів														
	Творча робота	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)														
	Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)														
Підсумковий контроль	Залік															

**Навчально-методична картка дисципліни
«УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ»
на III семестр**

Разом: лекції – 6 год., практичні заняття – 22 год.,
індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 36 год., МК – 4 год., іспит

Модулі	Змістовий модуль VII.	Змістовий модуль VIII.
Назва модуля	Морфологічні норми сучасної української літературної мови (дієслово, прислівник)	Словотвір сучасної української літературної мови
Кількість балів за модуль	221 бал	102 бали
Лекції	№ 1	№2 №3
Темі лекцій	Тема 28. Дієслово в сучасній українській літературній мові (16.)	Тема 32. Основні поняття словотвору (16.) Тема 33. Способи словотворення в українській мові (16.)

Семінарські заняття	№1	№2-3	№4	№5	№6	№7	№8-9	№10	№11		
Теми семінарських занять	Тема 16. Травматичні категорії іменника (116.)	Тема 17. Особливості відмінювання іменників в українській мові (226.)	Тема 18. Прикметник у сучасній літературній мові (116.)	Тема 20. Займенник у сучасній українській літературній мові (116.)	Тема 17. Особливості відмінювання прикметників та займенників в українській мові (226.)	Тема 22. Числівник у сучасній українській літературній мові (116.)	Тема 23. Особливості відмінювання числівників в українській мові (116.)	Тема 24. Прийменник у сучасній українській літературній мові	Тема 25. Сполучник у сучасній українській літературній мові (116.)	Тема 26. Частка в сучасній українській літературній мові	Тема 27. Вигук у сучасній українській літературній мові (116.)
Самостійна робота	55 балів							35 балів			
ІНДЗ	30 балів										
Опрацювання фахових видань								10 балів			
Тестовий (або експрес) контроль	10 балів							10 балів			
Творча робота											
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)							Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			
Підсумковий контроль	Залік										

**Навчально-методична картка дисципліни
«УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ»**

на IV семестр

Разом: лекції – 6 год., практичні заняття – 22 год.,
індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 36 год., МК – 4 год., іспит

+

Модулі	Змістовий модуль IX.	Змістовий модуль X.
Назва модуля	Синтаксична система сучасної української літературної мови. Словосполучення. Просте речення	Синтаксична система сучасної української літературної мови. Складне речення
Кількість балів за модуль	198 балів	121 бал
Лекції	№ 1	№2 №3
Темі лекцій	Тема 35. Поняття про синтаксис Речення і словосполучення (16.)	Тема 32. Основні поняття словотвору (16.) Тема 33. Способи словотворення в українській мові (16.)

□

Семінарські заняття	№1	Тема 36. Рівновиди словосполучень (116)	№2	Тема 37. Головні і другорядні члени речення (116)	№3	Тема 38. Просте речення Тема 40. Ускладнені речення. Речення із зворотними членами (116)	№4	Тема 39. Односкладні речення, їх типи (116)	№5	Тема 41. Речення з однорідними членами (116)	№6	Тема 42. Речення зі вставними та вставними конструкціями (116)	№7	Тема 43. Речення з відокремленими членами (116)	№8	Тема 45. Складносурядні речення (116)	№9	Тема 46. Складнопідрядні речення (116)	№10	Тема 47. Безсполучникові складні речення (116)	№11	Тема 48. Батькокомпонентні складні речення (116)
Самостійна робота	55 балів														35 балів							
ІНДЗ	30 балів														10 балів							
Опрацювання фахових видань	10 балів														10 балів							
Тестовий (або експрес) контроль	10 балів														10 балів							
Творча робота																						
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)														Модульна контрольна робота 2 (25 балів)							
Підсумковий контроль	Залік																					